

Rapportserie
Nr. 2 | 2021

Brukerundersøkelse blant tidligere elever i 3-årig videregående skole i Frankrike

Utgiver: Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku)

Dato: Januar 2021

Ansvarlig redaktør: Ragnhild Tungesvik

Utarbeidet av: Malin Dahle og Asle Høgestøl, ideas2evidence

Prosjektgruppe Diku: Anders A. Didriksen, Nina Handing og Martin Paulsen

ISSN: 2535-5961

ISBN: 978-82-8421-014-8

Rapporten kan lastes ned fra diku.no

Forord

Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku) forvalter ordningen med 3-årig videregående skole i Frankrike på vegne av norske myndigheter, i henhold til den fransk-norske regjeringsavtalen av 2010.

Ordningen gir norske elever mulighet til å gjennomføre hele videregående skole ved et lycée i Rouen, Bayeux eller Lyon. Dette unike tilbudet har eksistert siden 1918 og bidratt til at hundrevis av norske ungdommer har fullført fransk videregående utdanning og samtidig opparbeidet seg verdifull kunnskap om fransk språk og kultur.

På oppdrag fra Kunnskapsdepartementet har Diku iverksatt en brukerundersøkelse blant tidligere elever. Etter det Diku kjenner til, har det ikke tidligere blitt gjennomført noen evaluering eller en systematisk gjennomgang av denne ordningen. Det har derfor vært ønskelig å se på ordningen over en relativt lang periode, 1992-2017. Målet med denne undersøkelsen er å få mer kunnskap om hvilket utbytte elevene har hatt av oppholdet i Frankrike, hvordan oppholdet har påvirket utdannings- og karrierevalg og hvilket forhold de har hatt til fransk språk og Frankrike i etterkant. Videre ønsket Diku informasjon om elevenes erfaringer fra selve oppholdet i Frankrike.

Oppdraget med å gjennomføre brukerundersøkelsen ble gitt til ideas2evidence for å sikre uavhengighet fra Diku som forvaltningsorgan og for å ivareta høy faglig kvalitet. Diku har jobbet tett med ideas2evidence i utformingen av undersøkelsen, da Dikus kunnskap om ordningen har vært viktig både for utformingen av spørsmål og tolkningen av svarene. Siden vi overtok ordningen i 2015, har Diku kontinuerlig jobbet med å kvalitetssikre og forbedre tilbudet. Undersøkelsen gir et nyttig grunnlag for det videre utviklingsarbeidet.

Diku vil takke alle som tok seg tid til å svare på brukerundersøkelsen og ideas2evidence for godt samarbeid.

Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku) skal styrke kvaliteten i norsk utdanning. Vi fremmer utvikling og nyskaping, internasjonalt samarbeid og digitale læringsformer.

Gjennom utredning, analyse og rådgivning skal Diku bidra til å utvide og styrke kunnskapsgrunnlaget for kvalitetsutvikling. Formålet er å gi myndigheter og utdanningssektoren bedre forutsetninger for utforming av politikk, tiltak og strategier.

Forord fra ideas2evidence

I over hundre år har norske elever kunnet ta studiespesialiserende opplæring i Frankrike gjennom Lycée-ordningen. På tross av ordningens lange tradisjoner, har man i begrenset grad innhentet systematisk kunnskap om tidligere elevers vurderinger og utbytte av tiden i Frankrike. Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku), som overtok ansvaret for ordningen i 2015, tok derfor initiativet til en spørreundersøkelse rettet mot tidligere elever som startet sitt frankrikeopphold i perioden 1992 til 2017. Denne rapporten gjennomgår resultatene fra spørreundersøkelsen, som ble gjennomført høsten 2020.

Vi ønsker å takke Diku ved Anders Alvsåker Didriksen, Nina Corinne Handing og Martin Paulsen, som har vært våre primære kontaktpersoner i prosjektet, samt Lånekassen – som gav oss tilgang på kontaktinformasjon til de tidligere elevene.

En spesielt stor takk rettes til alle tidligere elever i ordningen som har gitt av sin tid og svart på undersøkelsen.

Rapporten er utarbeidet av Malin Dahle og Asle Høgestøl, som også har ledet prosjektet.

Bergen, desember 2020.

Innhold

Forord	3
Sammendrag.....	9
Deltakerne	9
Samlede erfaringer	9
Bosituasjon og vertsskole	9
Norskseksjonen.....	9
Utbytte for studier og arbeidsliv	10
Endringsforslag	10
Kapittel 1 - Innledning.....	11
Om ordningen.....	11
Historie.....	12
Opptak og søkertall.....	12
Rapportens oppbygning	12
Kapittel 2 – Gjennomføring og svarprosent.....	13
Gjennomføring.....	13
Svarprosent.....	14
Generelle betraktninger om undersøkelsen	15
Kapittel 3 – Hvem har deltatt i Lycée-ordningen?	17
Kjønn, sosial bakgrunn, motivasjon.....	17
Kjønnfordeling.....	17
Sosial bakgrunn.....	18
Familiens erfaring med utveksling.....	18
Motivasjon	19
Geografisk bakgrunn og bosted	20
Status i utdannings- og arbeidsmarkedet	21
Kapittel 4: Vurdering av oppholdet.....	23
Vurdering av bosituasjon.....	24
Fysiske boforhold.....	24

Psykososialt miljø.....	25
Kontakt med vertsfamilie	26
Vurdering av vertsskolen	27
Vurdering av norskseksjonen	29
Seksjonsleders rolle	29
Miljøet i norskseksjonen.....	33
Integrering i det franske miljøet.....	38
Avbrutte opphold	41
Anbefalinger	42
Kapittel 5: Utbytte fra oppholdet	45
Vurderinger av ulike typer utbytte.....	46
Senere utenlandserfaring.....	49
Betydning for studier og arbeid	51
Utbytte i studiene	52
Utbytte i arbeidslivet	54
Samlede erfaringer	57
Forslag til endringer.....	58

Sammendrag

Denne rapporten presenterer funn fra en brukerundersøkelse rettet mot tidligere elever på videregående i Frankrike fra årskullene 1992-2017. Undersøkelsen er gjennomført på oppdrag fra Diku, som forvalter ordningen.

Deltakerne

Undersøkelsen viser at Lycée-ordningen i stor grad tiltrekker seg ungdom fra ressurssterke familier, med norskfødte foreldre. En god del av elevene har familiemedlemmer som også har vært på utveksling/utenlandsopphold. Videre ser vi at det er langt flere kvinner enn menn som deltar i ordningen, og at det er en hovedvekt av deltakere fra Oslo-regionen (Oslo og tidl. Akershus) og Hordaland. Undersøkelsen viser også at det store flertallet lykkes godt i utdannings- og arbeidsmarked i ettertid. Nesten samtlige tar høyere utdanning, og en betydelig andel er i høyinntektsyrker i dag.

Samlede erfaringer

Oppsummert viser undersøkelsen er at det store flertallet av elevene har hatt positive erfaringer fra Frankrike-oppholdet. Dette kommer bl.a. til uttrykk ved at 80 prosent eller mer ville anbefalt et lignende opphold til andre. Når respondentene blir bedt om å oppsummere oppholdet sitt, trekker de fleste fram at det har vært en unik og formativ erfaring som har styrket dem personlig, sosialt og faglig. For flere har frankrikeoppholdet møtt et behov for større faglige utfordringer, og for å utfolde seg både sosialt og akademisk. Samtidig avdekker undersøkelsen også en del negative erfaringer, bl.a. i form av psykiske belastninger som følge av høyt skolepress og/eller utfordringer i det psykososiale miljøet. Skolegangen i Frankrike beskrives av mange respondenter som svært krevende, med et høyt arbeidspress og et mer prestasjonsorientert fokus enn i Norge. Selv om et flertall gir uttrykk for at dette har vært en styrke senere, er det også noen som opplevde at presset var for høyt.

Bosituasjon og vertsskole

Vurderinger av mer spesifikke sider ved oppholdet, som bosituasjon, vertsskole og sosialt miljø, er mer varierte. Av boformene vurderes leilighet som det beste alternativet, mens internat vurderes minst positivt. Erfaringer med vertsfamilie er i hovedsak positive, og over halvparten av elevene har fremdeles kontakt med vertsfamilien sin. De kvalitative svarene gir imidlertid også en del eksempler på uheldige erfaringer. Vertsskolen vurderes svært positivt på det faglige, men noe mer negativt når det gjelder sosiale og relasjonelle aspekter.

Norskseksjonen

Norskseksjonen utgjør en viktig ramme for elevene under oppholdet, og ni av ti opplever at miljøet i seksjonen påvirket oppholdet deres positivt. Seksjonen beskrives som «en familie» og «venner for livet», og 94 prosent har beholdt en eller annen form for kontakt med norske venner. Også seksjonsreisene oppleves viktige. Samtidig er det naturlig at det oppstår utfordrende situasjoner blant ungdommer som lever tett sammen over en treårsperiode. Tre av fire elever svarer at enten de selv eller andre medelever i norskseksjonen har opplevd mistrivsel i løpet av oppholdet, som følge av

interne konflikter, gruppepress eller andre forhold. Noen har også opplevd mobbing i seksjonen. En liten gruppe respondenter beskriver dessuten problemer med til dels svært alvorlige psykiske utfordringer hos medelever. Dette er utfordringer som må tas på alvor. Det er samtidig verdt å understreke at erfaringer med alvorlige psykiske problemer og mobbing langt fra er normalen for elever som tar videregående i Frankrike.

Det pekes videre på at det tette miljøet i norskseksjonen i noen grad kan begrense integrering i det franske miljøet, særlig utenfor skoleklassen. Selv om ni av ti opplever at de ble integrert i skoleklassen, er det færre som lyktes med å bli integrert på andre sosiale arenaer.

Seksjonsleders rolle under oppholdet kan heller ikke undervurderes. Betydningen av å ha en voksen støtteperson, særlig det første året, understrekes av flere. Samlet sett opplever et flertall at seksjonsleder bidro til å skape et godt miljø innad i norskseksjonen. Flertallet opplever også at seksjonsleder på ulike måter bidro til å gjøre oppholdet lettere for dem. Viktigst har seksjonsleders bidrag vært på det praktiske området, mens erfaringene på det psykososiale og faglige området er noe mer delte. Flere respondenter omtaler sin seksjonsleder i rosende ordelag, men undersøkelsen avdekker også uheldige erfaringer.

Utbytte for studier og arbeidsliv

Det er helt tydelig at erfaringene fra Frankrike har hatt stor betydning for elevene både faglig, personlig og sosialt. De fleste opplever at skolegangen har gitt dem erfaringer som de ikke ville fått hadde de blitt værende i Norge. Det gjelder ikke bare språkferdigheter og kulturforståelse, der nesten alle opplever at de har fått mer ut av skolegangen i Frankrike enn om de hadde gått på norsk skole. For mange handler det også om personlig vekst og kunnskap og erfaringer som har vært relevant for senere studier. Elevene trekker fram at skolegangen har gitt dem et svært høyt faglig nivå, men også nyttige analyse- og metoderedskaper, gode arbeidsrutiner og økt selvstendighet. Det eneste området der et flertall av elevene har opplevd å få mindre igjen for skolegangen enn om de hadde gått på skole i Norge, er kunnskap om norsk språk og kultur.

For et betydelig mindretall har skolegangen i Frankrike hatt stor eller svært stor betydning for hva de valgte å studere. Noe mindre betydning har oppholdet hatt for valg av yrke. Elevene vurderer også at de har hatt mindre utbytte av oppholdet i arbeidslivet enn i studiene. Imidlertid opplever det store flertallet (80 prosent) at oppholdet har gjort dem mer attraktive for arbeidsgivere i Norge.

For en god del elever har skolegangen i Frankrike også lagt grobunn for videre utenlandsopphold i fransktalende land. 40 prosent av respondentene bor i dag, eller har bodd i et fransktalende land etter videregående.

Endringsforslag

Av respondentenes forslag til forbedringer i ordningen, er behovet for bedre psykososial støtte, primært i form av psykolog tilknyttet seksjonene, noe av det mest fremtredende. Andre behov er bedre oppfølging fra seksjonsleder, en mer fleksibel og bedre kvalitetssikret vertsfamilieordning, tiltak for å bedre integrere de norske ungdommene i det franske miljøet samt styrket finansiering, som sikrer bred rekruttering og likeverdige muligheter.

Kapittel 1 - Innledning

Denne rapporten presenterer funn fra en brukerundersøkelse rettet mot tidligere elever som har gått på videregående skole i Frankrike i norskseksjonen i Rouen, Bayeux eller Lyon (Lycée-ordningen) i tidsrommet 1992-2020. Undersøkelsen er gjennomført av ideas2evidence på oppdrag fra Diku, som forvalter ordningen.

Lycée-ordningen har eksistert i over 100 år og det har aldri tidligere blitt gjennomført en systematisk evaluering av ordningen. Diku har derfor hatt behov for økt kunnskap om hvilket utbytte elevene har hatt av å delta i programmet og hvordan de har opplevd årene i Frankrike. Dette er informasjon som ikke bare er nyttig for fremtidige søkere, nåværende elever og lærere i norskseksjonene og rektorer ved de franske skolene, men også for Diku som forvalter ordningen på vegne av norske myndigheter. Kunnskapen skal brukes til å videreutvikle ordningen og sikre best mulig utnyttelse av programmet.

Undersøkelsen ser nærmere på hva som kjennetegner de elevene som har deltatt, hvilket utbytte og erfaringer de har hatt fra oppholdet i Frankrike, hvordan oppholdet har påvirket utdannings- og karrierevalg og hvilket forhold de har hatt til fransk språk og Frankrike i etterkant av oppholdet.

Om ordningen

Ordningen som gir norske elever mulighet til å ta videregående skole ved et fransk lycée har eksistert i over 100 år. Det er i dag Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku) som forvalter ordningen på vegne av Kunnskapsdepartementet.

Tre franske skoler har i dag en egen norsk seksjon, Lycée Pierre Corneille i Rouen, Lycée Alain Chartier i Bayeux og Lycée Edouard Herriot i Lyon. Norskseksjonen ledes av en norsk lærer som har ansvar for å undervise elevene i norsk, men som også har ansvar for oppfølging av elevene på fritiden. De norske elevene tas opp som ordinære elever ved de franske skolene og går i klasser med franske elever. Det første året bor de på internat i ukedagene, mens de bor hos en vertsfamilie i helgene. De to siste

årene bor elevene i egen leilighet. Etter å ha fullført alle tre årene i Frankrike, oppnår elevene graden *baccalauréat général*, som kvalifiserer for opptak til høyere utdanning i Norge, Frankrike eller andre land.

Historie

Siden 1918 har hundrevis av norske gutter og etter hvert også jenter, fullført videregående skole i Frankrike gjennom denne ordningen. Det hele startet som et fredsprosjekt mot slutten av første verdenskrig, da 42 norske gutter forlot Norge for å starte på Lycée Pierre Corneille i Rouen i Frankrike. Initiativtaker var nordiskprofessor ved Sorbonne, Paul Verrier, som mente at forbrødring mellom nasjonene var den beste måten å forebygge krig på. Ordningen ble avbrutt i forbindelse med andre verdenskrig, men startet opp igjen i 50-årene.

Frem til 1979 var det kun mulig for norske gutter å søke til dette programmet. Først da ble det opprettet et tilsvarende tilbud for jenter i Bayeux, nær Universitetsbyen Caen, der det allerede var et etablert norskmiljø. I Bayeux er det fremdeles bare norske jenter i seksjonen, mens det i Rouen har vært både jenter og gutter siden 2014. I 1989 ble seksjonen i Lyon opprettet som et tilbud for både gutter og jenter, men grunnet få søknader fra gutter, var det først i 2015 at gutter ble tatt opp ved denne seksjonen. I dag reguleres samarbeidet av en avtale fra 2010, signert av franske og norske myndigheter. Fylkesmannen i Vest-Agder (FIVAI) administrerte ordningen i en årrekke, mens Diku overtok ansvaret i 2015.

Opptak og søkertall

Hvert år tas det opp 22 nye elever i ordningen som man kan søke seg til rett etter ungdomsskolen eller etter VG1. Søkerne vurderes av en nominasjonskomité som består av to tidligere seksjonsledere, en tidligere elev og en representant fra franske myndigheter. Det er ikke et krav om fransk fra ungdomsskolen, men elevene som blir valgt ut deltar på et obligatorisk intensivkurs i fransk og matematikk i Oslo fire uker før avreise til Frankrike. Det er en stor overvekt av jenter som søker seg til denne ordningen. Selv om det har vært en økning i antall søkere til programmet på 44 prosent de siste ti årene, har fordelingen mellom gutter og jenter vært nokså stabil med omtrent en femtedel gutter og fire femtedeler jenter.

Rapportens oppbygning

Rapporten starter med et kapittel om hvordan undersøkelsen ble gjennomført, og hvilken svarprosent den oppnådde. I kapittel 3 ser vi nærmere på hvem elevene i Lycée-ordningen er, med tanke på forhold som kjønnsfordeling, sosial bakgrunn, geografi osv. I tillegg ser vi nærmere på deres nåværende status i utdannings- og arbeidsmarkedet. Kapittel 4 konsentrerer seg om elevenes vurderinger av oppholdet, med tanke på bosituasjon, vertsskolen, norskseksjonen og sosial integrasjon. Vi presenterer også analyser på elever som valgte å avslutte oppholdet i Frankrike. Helt til slutt ser vi nærmere på hvor villige de tidligere elevene er til å anbefale utenlandsopphold til andre.

I det avsluttende kapittelet, kapittel 5, gjennomgår vi ulike former for utbytte fra frankrikeoppholdet, blant annet med tanke på språk, betydning for senere studier og yrkeskarriere, og i forhold til senere utenlandserfaringer. Helt til slutt presenterer vi et utvalg av tekstlige tilbakemeldinger på samlede erfaringer fra oppholdet, og forslag til forbedringer i ordningen.

Kapittel 2 – Gjennomføring og svarprosent

I dette kapittelet gjennomgår vi prosjektets gjennomføring, og svarprosenten til spørreundersøkelsen, rettet mot tidligere elever på frankrikeopphold. Grunnet mangelfull registrering av tidligere elever på Lycée-ordningen i Lånekassens saksbehandlingssystem, ble målgruppen for undersøkelsen elever som startet oppholdet sitt fra 1992 og frem til 2017. Opprinnelig plan var å starte med 1989-kohorten. Undersøkelsen oppnådde en god svarprosent. Av de 545 elevene som mottok invitasjon til å delta var det 66 prosent som fullførte undersøkelsen, og ytterligere 4 prosent som svarte nok til å bli inkludert i datagrunnlaget for rapportens analyser – altså en samlet svarprosent på 70 prosent.

Gjennomføring

Spørreundersøkelsen ble utarbeidet av ideas2evidence og Diku i samarbeid. Deler av undersøkelsen var gjenbruk av en tidligere undersøkelse, sendt ut av ideas2evidence på oppdrag fra Diku, til tidligere elever på utvekslingsopphold i Vg2.

Lycée-undersøkelsen retter seg mot elever som startet sitt opphold på fransk videregående skole i perioden 1992 til 2017¹. Det vil si at ingen nåværende elever på ordningen ble sendt spørreundersøkelsen. Informasjon om hvilke elever som hadde vært i Frankrike i denne perioden, samt deres kontaktopplysninger, ble tilgjengeliggjort oss etter søknad til Lånekassen. Ved siden av navn og kontaktopplysninger, fikk vi også informasjon om elevens kjønn, fødselsår, og oppstartsår på videregående opplæring i Frankrike.²

Invitasjon til undersøkelsen ble sendt ut til de tidligere elevenes e-postadresser den 17. september 2020. Elever som ikke hadde svart eller fullført sin besvarelse mottok to påminnelser, den første ble sendt ut 24. september, og den siste 01. oktober. Undersøkelsen ble stengt for nye svar den 12. oktober. Deltakelse var ikke incentivert.

---

¹ Undersøkelsen var opprinnelig ment å skulle sendes ut til elever som startet oppholdet mellom 1989 og 2017. Dette ble endret til perioden 1992 til 2017, på grunn av manglende data i Lånekassens registre.

² Adresselisten inneholdt også informasjon som ikke var relevant for gjennomføringen av undersøkelsen; nåværende adresse og telefonnummer.

Vi har ikke mulighet til å vite om de tidligere elevene sjekker e-postadressene oppgitt til Lånekassen jevnlig, men adresselisten holdt høy teknisk kvalitet. Av totalt 551 elever var det tre personer som manglet kontaktinformasjon, to elever som hadde en ikke-fungerende e-postadresse, og én elev som var feilregistrert som deltaker på Lycée-ordningen. Nettoutvalget for undersøkelsen var med andre ord 545 personer.

Selve datainnsamlingen forløp uten dramatikk, og det oppstod ingen spesifikke hendelser som er verdt å nevne her.

Svarprosent

Lycée-undersøkelsen oppnådde en god svarprosent, 66 prosent av nettoutvalget fullførte undersøkelsen. I tillegg var det 4 prosent som svarte såpass mye på undersøkelsen av vi har beholdt deres svar i det endelige datasettet. Totalt sett er den samlede svarprosenten 70 prosent.

Tabell 2.1: Utvalgsstørrelse og svarprosent

	Antall	Prosent
Bruttoutvalg	551	
Nettutvalg	545	
Fullførte besvarelser	358	66 %
Ufullførte besvarelser	22	4 %
Totalt	380	70 %

Ettersom vi ikke mottok spesielt mye bakgrunnsinformasjon fra Lånekassen, har vi begrensede muligheter til å bryte svarprosenten ned på ulike undergrupper i undersøkelsen. Det hadde vært spesielt interessant å undersøke svarprosent med tanke på elevenes seksjonstilknytning, men det er som sagt ikke mulig. Vi kan imidlertid vise svarprosent fordelt på kjønn og oppstartsår.

Prosentandelene som oppgis inkluderer ufullførte besvarelser.

Tabell 2.2: Kjønn, oppstartsår og svarprosent

		Nettutvalg	Antall svar	Svarprosent
Kjønn	Mann	178	117	66 %
	Kvinne	367	263	72 %
Oppstartsår	1992-1997	123	90	73 %
	1998-2002	108	70	65 %
	2003-2007	107	72	67 %
	2008-2012	102	75	74 %
	2013-2017	105	73	70 %

Svarvilligheten blant kvinner er noe høyere enn blant menn. 66 prosent av mennene svarte, mot 72 prosent av kvinnene. Det er forholdsvis vanlig at kvinner svarer i større grad enn menn på denne typen undersøkelser. Forskjellen mellom kjønnene er imidlertid mindre enn hva vi tidligere har sett på undersøkelsene rettet mot elever på utveksling i Vg2 (Høgestøl 2019:18).³ Svarprosenten varierer også med (gruppert) oppstartsår hos elevene. Det er imidlertid ingen lineær tendens, eksempelvis ser

³ Høgestøl, Asle: «Brukerundersøkelse av norske elever på utenlandsopphold i Vg2». Ideas2evidence-rapport 07:2019

vi at elevene som reiste til Frankrike i perioden 1992 til 1997, har den nest høyeste svarprosent i vårt utvalg, kun slått av elever som reiste mellom 2008 og 2012.

Generelle betraktninger om undersøkelsen

Undersøkelsen har samlet inn vurderinger og erfaringer fra en lang tidsperiode, helt fra elever som startet videregående opplæring i 1992, til elever som startet i 2017 – og nylig avsluttet videregående i Frankrike. Elevene i undersøkelsen er dermed naturlig nok i svært ulike faser av livet. Noen har etter hvert fått lang erfaring fra arbeidslivet, og har gjerne bodd flere år i utlandet i etterkant av oppholdet, grunnet jobb, utdanning, eller av andre årsaker. Andre elever har nettopp startet med høyere utdanning, er for tiden i militærtjeneste, eller har friår, før de går videre med utdanning sin. I tillegg til ulike livsfaser, er det naturlig å anta at ulik avstand i tid mellom oppholdet og nåtiden, vil kunne påvirke svargivingen som gis. Av denne grunn vil vi nesten konsekvent presentere tall brutt ned på grupperte oppstartsår i denne undersøkelsen. I presentasjonen av kvalitative kommentarer fra de tidligere elevene, har vi flere steder valgt å prioritere tilbakemeldinger fra nylig avsluttede elever. Tanken her har vært at det er viktigere for Diku å få innspill til forbedringer som er av en nyere art.

Det er også verdt å merke seg at vi noen steder ber elevene om å vurdere utbyttet fra oppholdet, opp mot en hypotetisk situasjon hvor videregående opplæring ble gjennomført i Norge i stedet for Frankrike. Elevene har i disse situasjonene ikke et reelt sammenligningsgrunnlag, men vi merker oss en underliggende konsistens i vurderingene, blant annet ved at utbyttet med tanke på språk- og kulturkunnskap vurderes klart høyere enn utbyttet rundt norsk språk og kultur.

Avslutningsvis vil vi trekke frem at vi i liten grad forsøker å forklare svargivingen i denne rapporten, ut fra andre bakgrunnsvariabler enn oppstartsår og seksjon. Det er verdt å merke seg at det er en rekke underliggende forskjeller ved de ulike seksjonene, både med tanke på kjønns sammensetning, og størrelsen på byene og skolene seksjonene er plassert i. Vi har imidlertid ikke et godt nok datagrunnlag til å knytte forskjeller i vurderinger til disse faktorene, blant annet fordi norskseksjonene har vært kjønnsdelt helt frem til nyere tid.

Kapittel 3 – Hvem har deltatt i Lycée-ordningen?

I denne delen av rapporten ser vi nærmere på hvem som har deltatt i Lycée-ordningen og hva som har motivert dem til å reise ut. Vi ser på fordelingen når det gjelder kjønn, sosial bakgrunn og geografisk tilhørighet, før og etter ordningen. Vi ser også på deltakernes status i utdannings- og arbeidsmarked i dag.

Undersøkelsen viser at Lycée-ordningen i stor grad tiltrekker seg ungdom fra ressurssterke familier, med norskfødte foreldre, som er internasjonalt orientert og drives av et ønske om å utforske en annen kultur og et annet språk. En god del av elevene ser også ut til å komme fra familier hvor internasjonal erfaring verdsettes, i den forstand at andre familiemedlemmer også har vært på utveksling/utenlandsopphold.

Vi ser videre at det er langt flere kvinner enn menn som deltar i ordningen. Den geografiske fordelingen viser at det er en hovedvekt av elever fra Oslo-regionen (Oslo og tidl. Akershus) og Hordaland, og Oslo dominerer også som nåværende bosted. Undersøkelsen viser også at det store flertallet lykkes godt i utdannings- og arbeidsmarked i ettertid. Nesten samtlige tar høyere utdanning, og en betydelig andel er i høyinntektsyrker i dag.

Kjønn, sosial bakgrunn, motivasjon

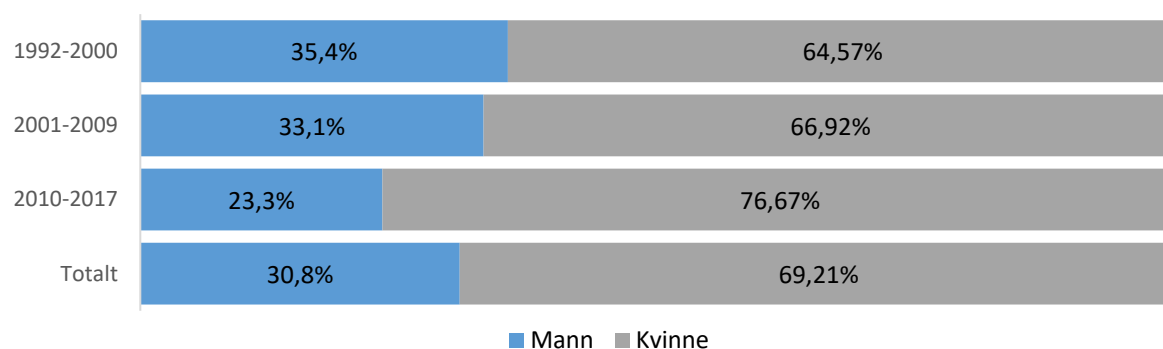

Kjønnsfordeling

Lycée-ordningen har tradisjonelt hatt en tydelig kjønnsdeling, som beskrevet innledningsvis. Selv om det har blitt åpnet for jenter i Rouen og gutter i Lyon, er kjønnsbalansen fremdeles svært skjev, slik vi ser i figur 3.1. 70 prosent av elevene som har vært i ordningen i løpet av perioden 1992-2019, er kvinner, mens 30 prosent er menn. Vi ser også at andelen kvinner har blitt stadig større over tid. Fra å ha vært en ordning utelukkende for menn, er det altså i dag en ordning som i hovedsak tiltrekker seg kvinner.

Figur 3.1. Deltakelse i Lycée-ordningen, fordelt på kjønn og årskullkategorier. N=380

Sosial bakgrunn

Vi har også sett nærmere på deltakernes sosioøkonomiske bakgrunn. Undersøkelsen viser at det i overveiende grad er elever fra ressurssterke familier som deltar i ordningen. Blant annet ba vi respondentene plassere seg selv i en samfunnsklasse. Mens bare 3,4 prosent plasserer seg selv i arbeiderklassen, plasserer 39 prosent seg i høyere middelklasse, og 43 prosent i middelklassen. 0,8 har oppgitt at de tilhører underklassen. Vi ser visse forskjeller mellom årskullene, der en noe større andel i kullene 2010-2017 oppgir å tilhøre lavere middelklasse og arbeiderklassen, sammenlignet med de tidligere kullene. Det er imidlertid vanskelig å vite om dette skyldes at det var færre elever fra disse samfunnsklassene i de tidligste kullene, eller om det skyldes at de har beveget seg oppover til høyere samfunnsklasser i løpet av årene som har gått.

Det er i hovedsak også norskfødte ungdommer, med norskfødte foreldre som deltar i denne ordningen. En av ti respondenter har innvandrerbakgrunn.⁴ For årskullene 2001-2009, er andelen med innvandrerbakgrunn imidlertid noe høyere, 15 prosent. Dette er ikke så langt unna andelen elever med innvandrerbakgrunn i norsk videregående skole.⁵

Familiens erfaring med utveksling

Vi vet fra tidligere undersøkelser blant utvekslings elever i videregående skole, at mange elever som drar på utenlandsopphold kommer fra familier som har erfaringer med utenlandsopphold. 43 prosent av elever som var på utveksling i Vg2 i 2018 svarte at de hadde noen i sin nærmeste familie som hadde vært på utveksling.⁶ Blant elevene i Lycée-ordningen er dette mønsteret enda tydeligere. 57,5 prosent av respondentene svarer at noen i familien har vært på utveksling, enten i videregående eller i løpet av høyere utdanning. Dette ser heller ikke ut til å være en ny utvikling, slik man gjerne kunne tro ettersom mulighetene for å dra på utenlandsopphold har blitt flere. Også i de tidlige kullene (1992-2000), oppgav over halvparten (53,7 prosent) at noen i deres nærmeste familie hadde vært på utveksling.

⁴ Dvs. at enten respondenten selv, eller mor/far/begge foreldrene har innvandret til Norge.

⁵ I 2004 var åtte prosent av elevene i videregående skole innvandrere (<https://www.ssb.no/utvgs>). I 2016 var andelen med innvandrerbakgrunn 17 prosent, hvorav 12 prosent var innvandrere. (<https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2017/innvandrere-i-grunnoppleringen-2017.pdf>)

⁶ Høgestøl 2019

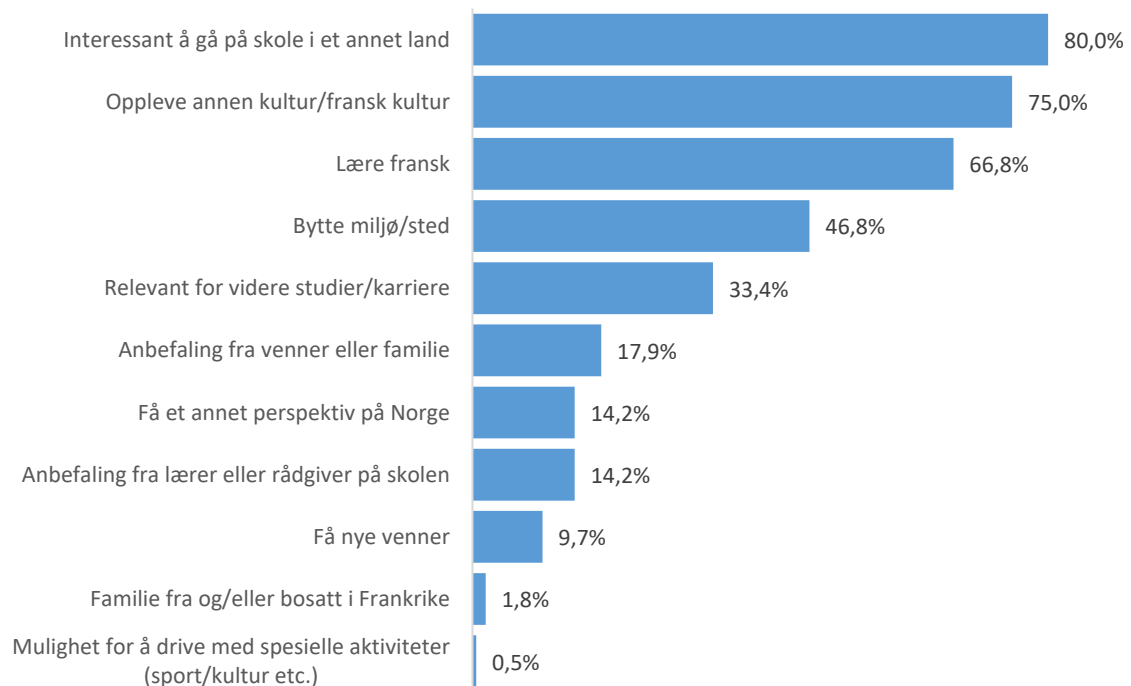
Motivasjon

Hva motiverer norske ungdommer til å dra ut for å ta hele videregående skole i Frankrike? Og kan man spore noen endringer fra tidligere til senere kull? Figur 3.2 viser at det i stor grad handler om en «utferdstrang» og et ønske om internasjonal erfaring. Blant respondentene samlet sett, oppgir 80 prosent «interessant å gå på skole i et annet land» som grunn, og 75 prosent har svart at det handler om å «oppleve en annen/fransk kultur».

Språklæring er også viktig for mange, men likevel ikke den viktigste grunnen. Dette mønsteret gjelder på tvers av de tre årskullkategoriene. Det er imidlertid interessant å merke seg at det å lære fransk har blitt viktigere for senere kull. Mens 60 % i 1992-2000-kullene har oppgitt dette som viktigste grunn, har 70 % fra de senere kullene oppgitt det samme. Vi finner også enkelte andre variasjoner mellom årskullene. Senere kull er noe mer opptatt av relevans for videre studier/karriere enn tidligere kull (38 % blant 2010-2017-kullene vs. 26 % blant 1992-2000-kullene). Kanskje gjenspeiler det den økende vektleggingen av relevans i utdanningsløpet og betydningen av internasjonalisering i opplæringsløpet? Ser vi nærmere på menn og kvinners prioriteringer, finner vi også at menn i større grad enn kvinner oppgir nettopp relevans for videre studier og karriere som en viktig grunn, mens kvinner i større grad oppgir språklæring.

For nesten halvparten av elevene var det å bytte miljø/sted en viktig beveggrunn. Ønsket om et miljøskifte reflekteres også i noen av de kvalitative svarene – på godt og vondt. Mens enkelte trekker fram at de søkte seg til ordningen fordi de ønsket seg større faglige utfordringer enn de fikk i norsk skole, har andre hatt inntrykk av at ordningen har fungert som et tilfluktssted for enkelte elever, for å komme bort fra en vanskelig situasjon på hjemstedet.

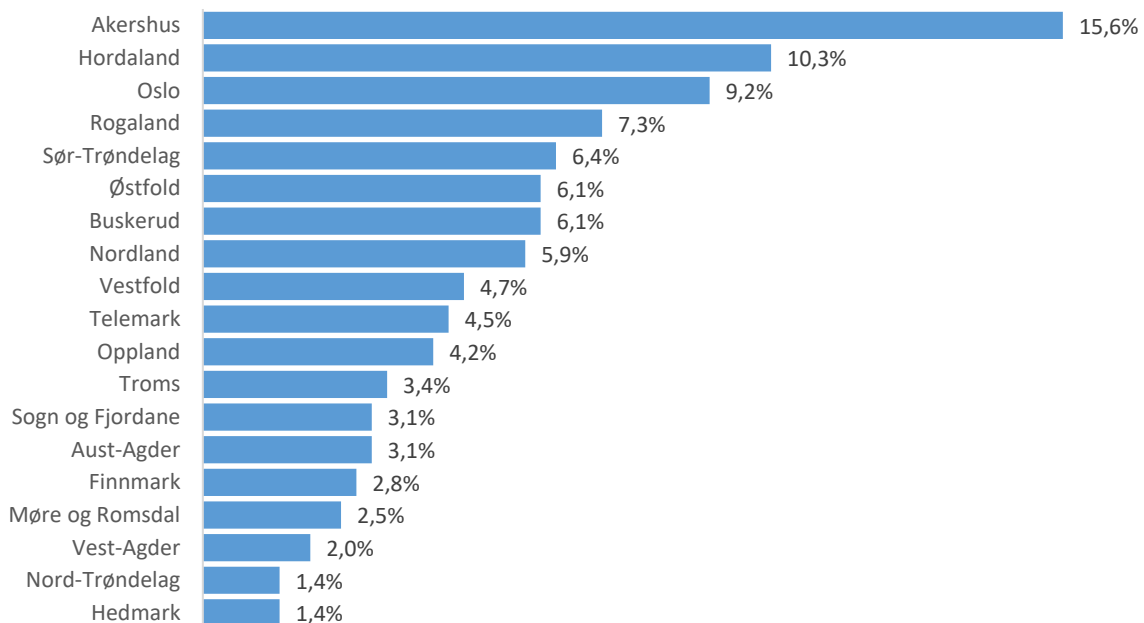
Figur 3.2. Av grunnene som er listet nedenfor, hvilke var viktigst for ditt valg om å ta videregående skole i utlandet? N=380.

Geografisk bakgrunn og bosted

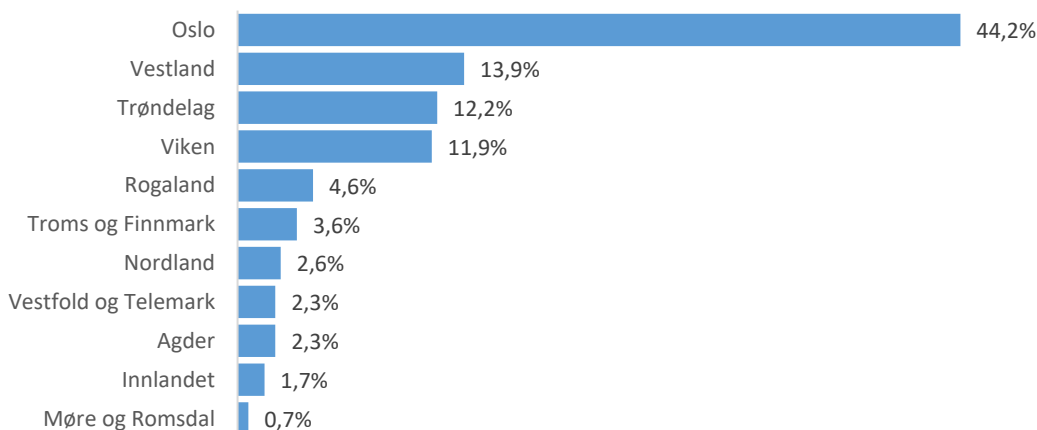
Om vi ser perioden under ett, viser figur 3.3 at den største andelen elever kommer fra de mest folkerike fylkene Akershus, Hordaland og Oslo. Dette har stort sett vært mønsteret gjennom hele perioden, med noen unntak. De senere årene (2010-2017) har den største andelen elever i ordningen kommet fra Oslo. Blant de øvrige fylkene har det også vært noen endringer over tid. På 1990-tallet (1992-2000), var Nordland, sammen med Oslo, det tredje største fylket, med en andel på 8,9 prosent av elevene i ordningen. På 2000-tallet (2001-2009) utmerket Rogaland seg som det nest største fylket i ordningen, etter Akershus, med 8,9 prosent av elevene.

Figur 3.3. Bostedsfylke før utreise (gammel fylkesinndeling). Prosent av elevene i ordningen som har besvart undersøkelsen. N=358

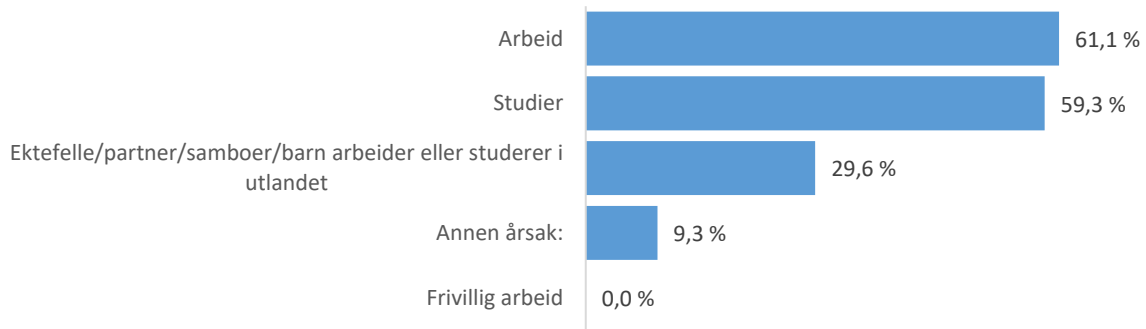
Undersøkelsen viser at 85 prosent av respondentene bor i Norge i dag. Figur 3.4 viser hvilke fylker de er bosatt i.

Figur 3.4. Bostedsfylke i dag. N=303

I tillegg oppgir 15 prosent at de i dag bor i utlandet. Seks prosent av disse bor i Frankrike eller et fransktalende land. Figur 3.5 viser de viktigste årsakene til at respondentene bor utenlands i dag.

Figur 3.5. Viktigste årsaker til å bo i utlandet i dag. N=54

Status i utdannings- og arbeidsmarkedet

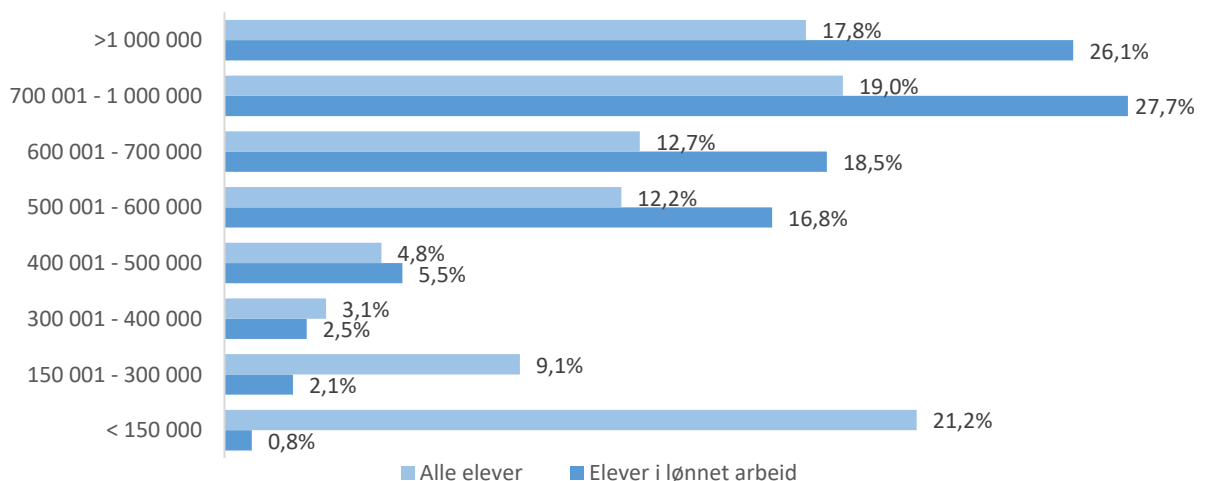
Også deltakernes status i utdannings- og arbeidsmarkedet i dag, underbygger inntrykket av at ordningen tiltrekker seg ressurssterke ungdommer som lykkes i utdannings- og arbeidsmarkedet senere. Nesten samtlige elever (97 prosent) som har deltatt i lycée-ordningen har valgt å ta høyere utdanning i ettertid, og et stort flertall (60 prosent) har tatt utdanning på mastergradsnivå eller høyere.

Et mindretall av respondentene er fremdeles under utdanning, til sammen 28 prosent. Blant årskullene 2010-2017, gjelder det imidlertid mer enn tre fjerdedeler av respondentene (77,5 prosent). Bare 0,8 prosent oppgir å være arbeidsledig.

I undersøkelsen ble respondentene bedt om å spesifisere innen hvilket fagområde de hadde tatt sin høyeste fullførte grad. Blant fagområdene som utmerker seg, er medisin (16 %), økonomi- og administrasjon (12%), statsvitenskap (10%) og juridiske fag (8 %).

Figur 3.6 viser også at en stor del av respondentene ligger på de øvre inntektsnivåene. Selv når man inkluderer elevene som for tiden er under utdanning, oppgir nesten 40 prosent å ha en inntekt over 700 000 kroner, og 18 prosent har en inntekt over én million kroner i året. For elevene som er i lønnet arbeid, er inntekten naturlig nok enda høyere. I denne gruppen oppgir nesten 54 prosent at de har en årlig inntekt på 700 000 kroner eller mer. Det samlede inntektsnivået blant respondentene trekkes naturlig nok opp av de tidligere kullene som har vært lenge i arbeidslivet – der oppgir 35 prosent å ha en inntekt over én million kroner i året.

Figur 3.6. Andel tidligere Lycée-deltakere på ulike inntektsnivå. N=353/238

Kapittel 4: Vurdering av oppholdet

I dette kapitlet ser vi nærmere på hvordan elevene har erfart selve oppholdet, både når det gjelder bosituasjon, skolen og sosialt miljø. Vi ser særlig på elevenes vurderinger av norskseksjonen, inkludert seksjonsleders rolle, og elevenes integrering i det franske miljøet. Avslutningsvis ser vi på omfanget av avbrudd og i hvilken grad respondentene anbefaler et slikt opphold til andre. Begge deler kan gi en indikasjon på de samlede erfaringene med å delta i ordningen.

Det overordnede inntrykket er at oppholdet har vært positivt for det store flertallet av elever. Dette kommer bl.a. til uttrykk ved at 80 prosent eller mer ville anbefalt et lignende opphold til andre. Vurderinger av mer spesifikke sider ved oppholdet, som bosituasjon, vertsskole og sosialt miljø, er imidlertid mer varierte. Leilighet vurderes som det beste boalternativet, om man ser fysiske forhold og psykososialt miljø under ett, mens internat vurderes minst positivt. Erfaringer med vertsfamilie er i hovedsak positive, og over halvparten av elevene har fremdeles kontakt med vertsfamilien sin. De kvalitative svarene gir imidlertid også en del eksempler på uheldige erfaringer. Vertsskolen vurderes svært positivt på det faglige, men noe mer negativt når det gjelder sosiale og relasjonelle aspekter. Norskundervisningen vurderes noe svakere enn øvrig undervisning.

Norskseksjonen utgjør en viktig ramme for elevene under oppholdet, og nesten ni av ti opplever at miljøet i seksjonen påvirket oppholdet deres positivt. Seksjonen beskrives som «en familie» og «venner for livet», og 94 prosent har beholdt en eller annen form for kontakt med norske venner. Også seksjonsreisene oppleves viktige. Samtidig er det naturlig at det oppstår utfordrende situasjoner blant ungdommer som lever tett sammen over en treårsperiode. Tre av fire elever svarer at enten de selv eller andre medelever i norskseksjonen har opplevd mistrivsel i løpet av oppholdet, som følge av interne konflikter, gruppepress eller andre forhold. En liten gruppe respondenter beskriver også problemer med til dels svært alvorlige psykiske utfordringer hos medelever. Det pekes også på at det tette miljøet i norskseksjonen i noen grad kan begrense integrering i det franske miljøet, særlig utenfor skoleklassen. Selv om

ni av ti opplever at de ble integrert i skoleklassen, er det færre som lyktes med å bli integrert på andre sosiale arenaer. En av fem opplevde i liten grad å få franske venner, etter tre år i Frankrike.

Seksjonsleders rolle under oppholdet kan heller ikke undervurderes. Betydningen av å ha en voksen støtteperson, særlig det første året, understrekes av flere. Samlet sett opplever et flertall at seksjonsleder bidro til å skape et godt miljø innad i norskseksjonen. Flertallet opplever også at seksjonsleder på ulike måter bidro til å gjøre oppholdet lettere for dem. Viktigst har seksjonsleders bidrag vært på det praktiske området, mens erfaringene på det psykososiale og faglige området er noe mer delte. Flere respondenter omtaler sin seksjonsleder i rosende ordelag, men undersøkelsen avdekker også uheldige erfaringer.

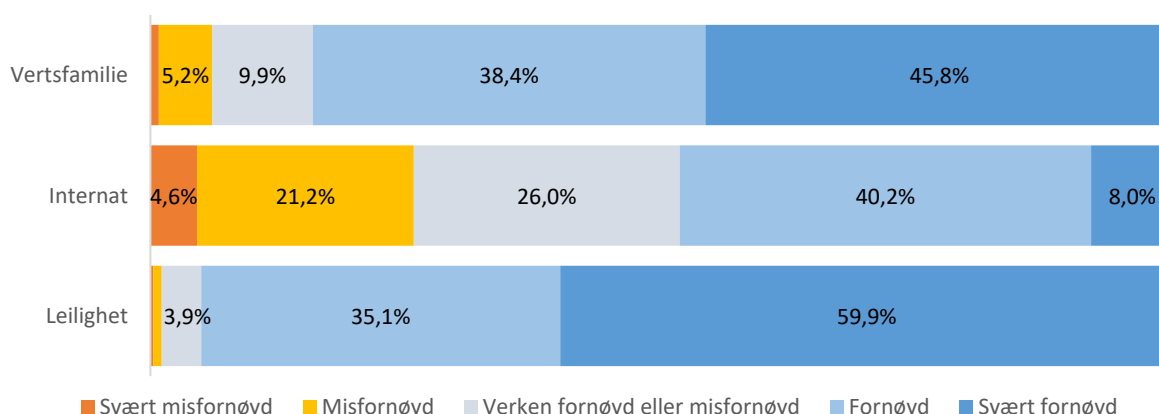
Vurdering av bosituasjon

Ordningen legger opp til at elevene har flere bosteder i løpet av oppholdet. Det første året bor elevene vanligvis på internat i ukedagene og i vertsfamilie i helgene, og de to siste årene i leilighet. Så godt som alle respondentene oppgir at de har bodd både hos vertsfamilie, på internat og i egen leilighet. I undersøkelsen har vi bedt respondentene vurdere både de fysiske forholdene og det psykososiale miljøet i hver av bostedskategoriene.

Fysiske boforhold

Vurderingene av de ulike boformene varierer betydelig, både når det gjelder fysiske og psykososiale forhold. Respondentene er i stor grad positive når det gjelder de fysiske forholdene hos *vertsfamilien* og i *leilighetene*, mens de er langt mindre fornøyd med forholdene ved internatet. Der oppgir en fjerdedel at de er misfornøyd eller svært misfornøyd. Figur 4.1 viser vurderingen av fysiske boforhold fordelt på de ulike bostedskategoriene.

Figur 4.1. Hvor fornøyd eller misfornøyd var du med bositasjonen hos vertsfamilien/internat/leilighet? Fysiske forhold. N=365

Vurderingen varierer noe mellom seksjonene; blant annet er tidligere Rouen-elever mindre fornøyd med de fysiske forholdene på internatet enn andre. Så mange som én av tre oppgir at de er misfornøyd eller svært misfornøyd med dette i Rouen, mot drøyt én av seks i Lyon. Samtidig ser det ut til at det har vært en bedring over tid på dette området: mens 30 prosent av respondenter som har

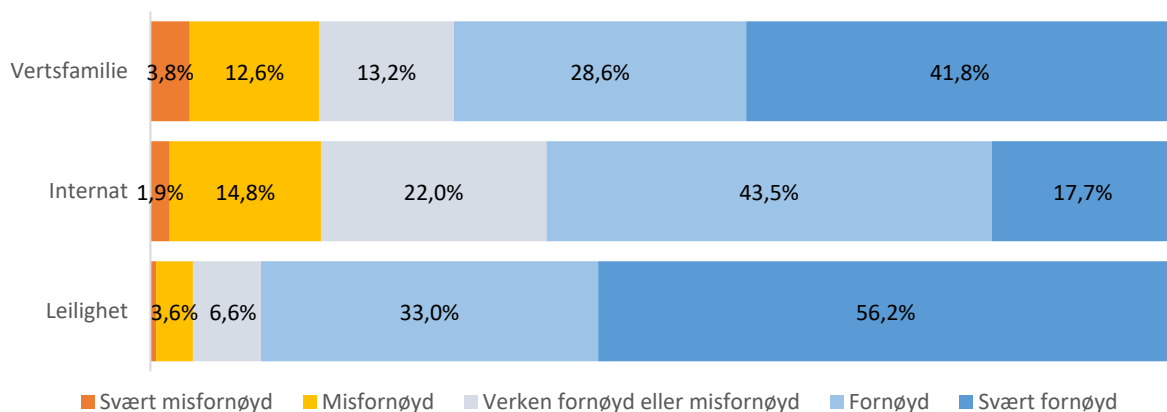
vært i Rouen i perioden 1992-2000 var misfornøyd/svært misfornøyd med internatfasilitetene, svarer bare 14 prosent i de seneste kullene (2010-2017) det samme. Et lignende mønster finner vi når vi ser på respondentene samlet sett.

Et annet funn som er verdt å merke seg, er at vurderingene av de fysiske forholdene hos vertsfamilie blir noe mindre positive i de senere årskullene. Man kan spørre seg om dette henger sammen med en reelt sett lavere standard hos vertsfamiliene, eller om det er uttrykk for økt standard i norske husholdninger, og dermed høyere forventninger fra de norske elevenes side.

Psykososialt miljø

Også når det gjelder psykososialt miljø er flertallet av respondentene positive i sine vurderinger. Leilighet vurderes som den beste boformen, slik figur 4.2 viser. Bare 5 prosent uttrykker misnøye med miljøet i leilighetene de har bodd i. Flertallet av elevene er fornøydde også med miljøet hos vertsfamilie og på internat, men her er andelen som misfornøydde høyere. Ca. 16 prosent av respondentene er misfornøyd eller svært misfornøyd med det psykososiale miljøet hos vertsfamilie og på internat.

Figur 4.2. Hvor fornøyd eller misfornøyd var du med bosituasjonen hos vertsfamilien/internat/leilighet? Psykososialt miljø. N=364.

Vi ser også at de senere kullene er mindre fornøydde med det psykososiale miljøet på internatet. Mens nesten 25 prosent av elevene i kullene 2010-2017 oppgir å være misfornøyd eller svært misfornøyd med dette, oppgav bare vel 7 prosent fra 1992-2000-kullene det samme. Når det gjelder vertsfamilie finner vi ingen tydelig utvikling over tid. Mest fornøydde er kullene 2001-2009.

At noen elever har hatt negative erfaringer med vertsfamilie og internat, kommer også fram i respondentenes kvalitative svar. Enkelte melder om familiære utfordringer og psykiske problemer hos familiemedlemmer. Det nevnes også et tilfelle av seksuell trakassering. Slike alvorlige hendelser hører imidlertid til sjeldenhetene.

Miljøet på internatet beskrives på sin side av enkelte respondenter som strengt og svært begrensende, og en hemsko for integrering i det franske miljøet. I tillegg er romfordelingen en utfordring; mens enkelte opplevde seg isolert på enkeltrom, peker andre på at «seks stykker på ett felles rom uten skillevegger ikke [er] optimalt». En annen respondent omtaler erfaringen med å bo på internat slik:

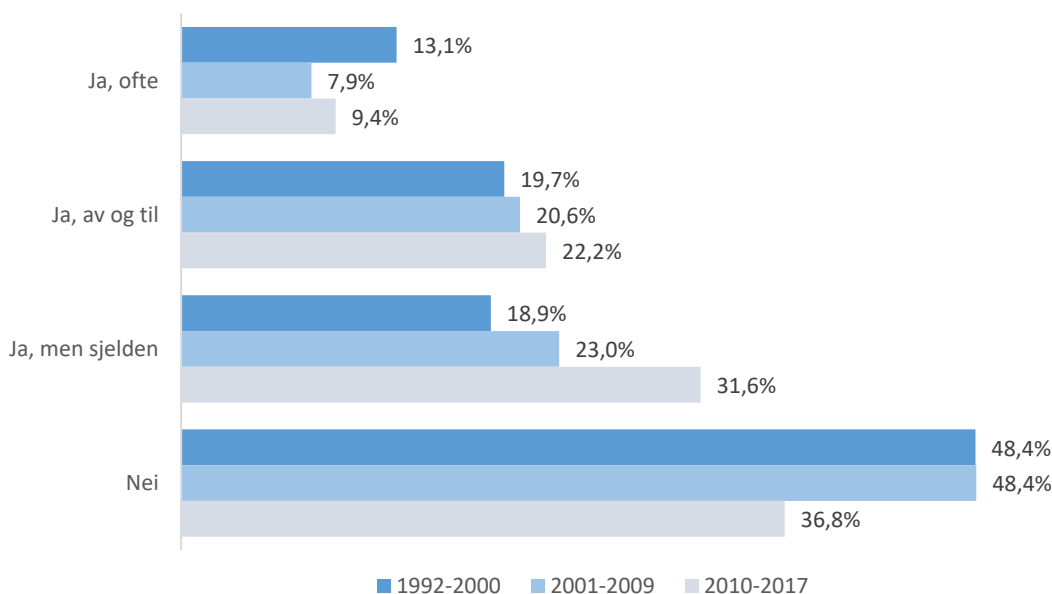

Å bo på internat er definitivt noe av det vanskeligste med første året. Det er noe fengselsaktig ved det hele. Man blir vekket hver morgen, og må forlate internatet til samme tid hver morgen uansett når man har første time. Man mangler frihet til å komme og gå som man vil. Man har ikke tilgang til kjøkken, så man må ta til takke med kantinemat tre ganger daglig. Vi var 5 gutter i et dobbeltrom, så man mangler komfort og egentid. At franske elever bor der frivillig er for meg et mysterium.

Kontakt med vertsfamilie

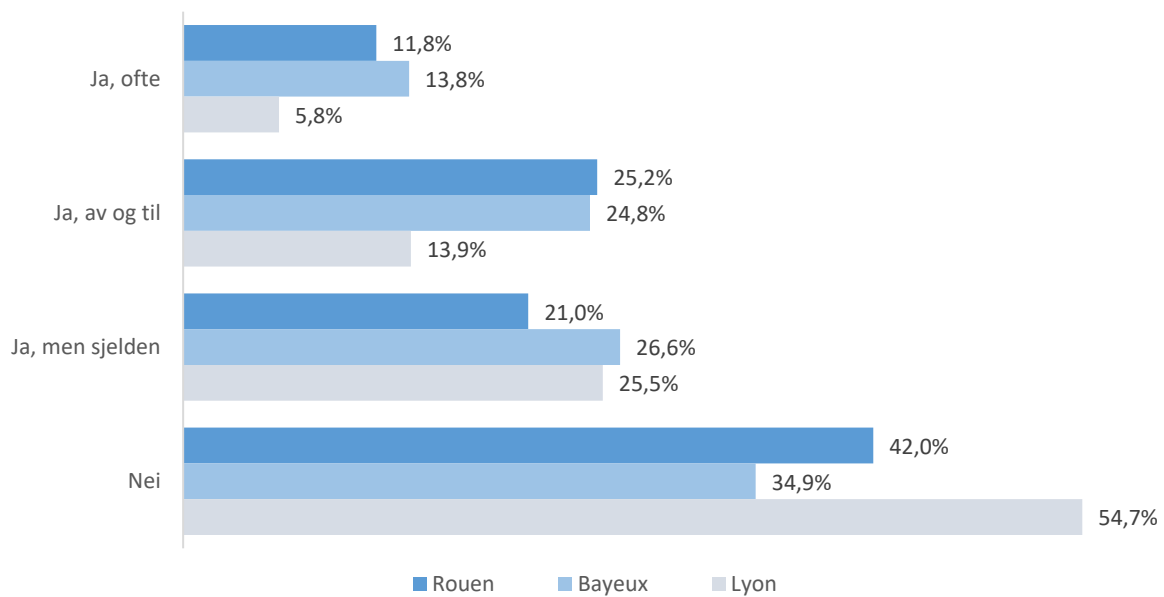
En annen indikator som mer indirekte kan si noe om elevenes opphold hos vertsfamilien, er hvorvidt de fremdeles har kontakt med sine respektive vertsfamilier. Samlet sett oppgir 55 prosent av respondentene at de har kontakt i en eller annen grad. Figur 4.3 og 4.4 viser svaret på dette spørsmålet i større detalj, fordelt på de ulike norskseksjonene og på ulike årskullkategorier. I tråd med hva man kunne forvente, har respondenter i de tidligere årskullene i mindre grad kontakt med vertsfamilien sin enn senere kull. Samtidig er det verdt å merke seg at andelen som oppgir at de ofte har kontakt med vertsfamilien sin, faktisk er høyest blant de tidligste årskullene (13 prosent).

Figur 4.3. Har du fremdeles kontakt med vertsfamilien din? Fordelt på årskullkategori. N=365.

Vi finner også variasjoner mellom norskseksjonene på dette spørsmålet. Som figur 4.4. viser, er det en langt større andel av tidligere Bayeux-elever som fremdeles har kontakt med sine vertsfamilier, enn hva tilfellet er for Lyon-elevene (til sammen 65 prosent vs. 45 prosent). Det er også Bayeux-elevene som i størst grad oppgir at de har kontakt ofte.

Figur 4.4. Har du fremdeles kontakt med vertsfamilien din? Fordelt på norskseksjon. N=365.

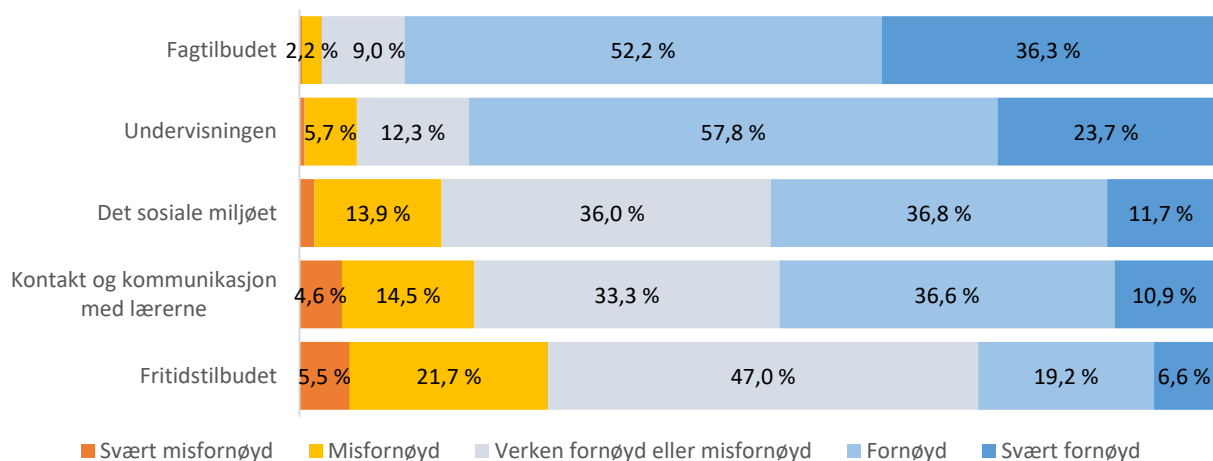
For å forklare graden av kontakt med vertsfamilien, er elevenes vurderinger av det fysiske- og psykososiale miljøet i vertsfamilien, viktigere enn både *når* og *hvor* man gjennomførte oppholdet. Blant elevene som gav en negativ vurdering på begge disse spørsmålene (39 elever i alt), er det ingen som ofte har kontakt med vertsfamilien sin, og 85 prosent har ikke kontakt i det hele tatt. Blant elevene som var svært fornøyd med både det fysiske og det psykososiale miljøet (128 elever), er det bare 16 prosent som ikke har noen form for kontakt.

Vurdering av vertsskolen

Elevenes forhold til vertsskolen omfatter både faglige, sosiale og relasjonelle aspekter. Undersøkelsen viser at disse aspektene vurderes svært ulikt av elevene, der faglige forhold vurderes svært positivt, mens de sosiale og relasjonelle aspektene vurderes mindre positivt.

Figur 4.5. viser dette i nærmere detalj. Mellom 80 og 90 prosent er fornøyd eller svært fornøyd med fagtilbud og undervisning. Bare halvparten av respondentene er fornøyd/svært fornøyd med det sosiale miljøet og relasjonen til læreren. Minst fornøyd er respondentene med fritidstilbudet ved vertsskolen. At det er flere som er misfornøyd med det sosiale miljøet, kan henge sammen med at noen elever opplevde at det var vanskelig å integreres i den franske klassen, som vi vil se senere (figur 4.15).

Figur 4.5. Hvor fornøyd eller misfornøyd var du med følgende sider ved den franske vertsskolen?
N=364-367.

Nærmere analyser viser også at de tre vertsskolene vurderes noe ulikt. Rouen-elever er mer fornøyde med fagtilbud og undervisning enn elever fra de andre skolene. Vi ser også at Lyon-elever gjennomgående er mindre fornøyde med vertsskolen enn elever fra andre skoler, særlig når det gjelder relasjonen til lærerne, det sosiale miljøet og fritidstilbud. Relasjonen til lærerne ser imidlertid ut til å ha bedret seg i senere Lyon-kull, med en større andel som oppgir at de er fornøyd/svært fornøyd. Det samme mønsteret ser vi også i elevgruppen som helhet; de seneste årskullene (2010-2017) er noe mer fornøyde med kontakten og kommunikasjonen med lærerne enn de tidligere. Imidlertid er elever fra senere årskull både i Lyon og Rouen mindre fornøyde med undervisning og fagtilbud enn de tidligere.

Når det gjelder fritidstilbud, ser det ut til å ha vært en bedring over tid både i Rouen og Bayuex, mens vurderingene blant Lyon-elevene faktisk har blitt betydelig mer negative over tid.

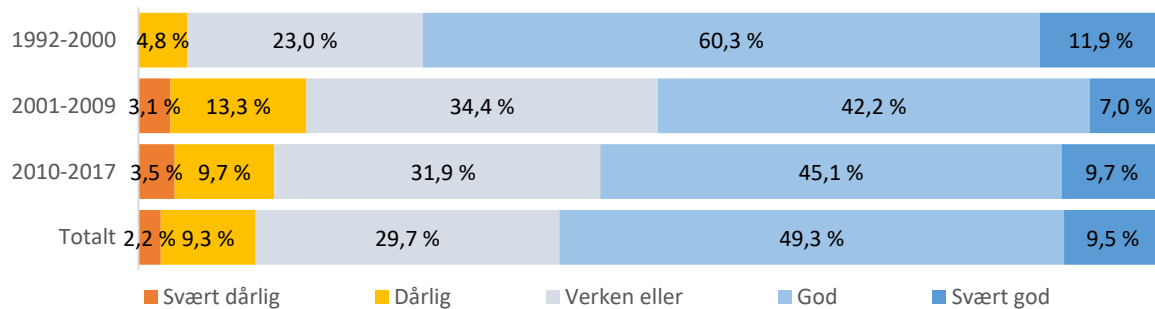
I noen av de kvalitative svarene kommer det frem eksempler som underbygger resultatene i figuren, blant annet når det gjelder lærerkontakt. Det franske skolesystemet beskrives som hierarkisk og rigid, noe som kan forklare at en del elever opplevde kontakten med lærerne vanskelig. Enkelte respondenter opplevde også å bli møtt på en uheldig måte av franske lærere fordi de ikke kunne språket. Dette forklares blant annet med at lærerne ikke var kjent med at de fikk norske elever i klassen. En respondent fra de tidligere årskullene, sier følgende:

Vi opplevde at på vår store skole i Lyon hadde vi flere lærere som ikke var kjent med norskseksjonen, eller var informert om at de fikk norske elever i klassen som var en del av dette programmet. Det kunne nok vært bedre informert om slik at vi i møtet med noen av lærerne slapp så mye ydmykelse i starten. De skjønte heldigvis utover i skoleåret at vi ikke var dumme, bare at vi ikke kunne fransk.

Det er også respondenter som i de kvalitative svarene trekker frem at det var for lite tilrettelagt for fritidsaktiviteter. En av respondentene fra de tidligste årskullene forteller at de ble frarådet å drive med ekstra aktiviteter og i stedet fokusere på skolen.

De norske elevene får undervisning i norsk under oppholdet i Frankrike. Også her er vurderingene i hovedsak positive. Vi merker oss imidlertid at respondentene er noe mer avmålte i sin vurdering av norskundervisningen enn den øvrige undervisningen, jf. forrige figur.⁷ Ca. 60 prosent vurderer norskundervisningen som god eller svært god. Vi ser også at elever fra de tidligste årskullene er mer positive i sine vurderinger enn de senere kullene. Vi fant imidlertid få forskjeller mellom de ulike seksjonene på dette spørsmålet.

Figur 4.6. Hvordan vil du vurdere norskundervisningen du mottok i løpet av oppholdet? Fordelt på årskullkategori. N=367.

Vurdering av norskseksjonen

På alle de tre franske skolene er det opprettet norske seksjoner, som består av norske elever, en norsk lærer som leder norskseksjonen, og i Bayeux er det også en norsk assistent. Seksjonene er underlagt administrasjonen på skolene. Selv om de norske elevene går i klasser sammen med franske elever, er de tett knyttet til den norske seksjonen. Elevene får egen undervisning i fransk det første året og i norsk språk, litteratur og historie alle tre årene. Det legges opp til tett kontakt innad i seksjonen gjennom alle tre årene, bl.a. gjennom seksjonsmøter, flere seksjonsreiser til ulike deler av Frankrike og ulike arrangementer, bl.a. 17. mai-feiring.

Norskseksjonen utgjør med andre ord en viktig ramme for elevenes opphold i Frankrike og det er naturlig at erfaringer med norskseksjonen, både faglig og sosialt, preger elevenes helhetlige opplevelse av oppholdet. I undersøkelsen har vi derfor bedt respondentene vurdere flere ulike aspekter ved norskseksjonen.

Seksjonsleders rolle

Seksjonsleder er primært ansatt som lærer, men fyller likevel flere ulike roller. I tillegg til å gi undervisning, er praktisk og psykososial oppfølging av elevene også en del av hverdagen. Seksjonsleder kan også spille en rolle i å legge til rette for sosial kontakt innad i seksjonen, bl.a. ved å arrangere seksjonsmiddager og seksjonsreiser.

Siden 2015 har Diku hatt ansvar for å rekruttere kandidater til stillingene som norsk seksjonsleder. Ettersom seksjonsleder stort sett rekrutteres for en periode på to år om gangen, vil de fleste elever oppleve å ha flere seksjonsledere i løpet av oppholdet. Undersøkelsen viser at tre av fire elever har hatt mer enn én seksjonsleder, og 10 prosent har hatt tre ulike seksjonsledere. Respondentene har delte erfaringer med skiftet av seksjonsleder. Mens 30 prosent opplever skiftet som positivt eller

⁷ Merk imidlertid at skalaen på de to spørsmålene ikke her helt identisk.

svært positivt, har omtrent like stor andel hatt negative erfaringer (26 prosent). Til tross for en del negative erfaringer, har de nye seksjonslederne i hovedsak blitt godt mottatt. Bare vel én av ti opplever at den nye seksjonslederen ble dårlig mottatt av elevene i norskseksjonen.

Som nærmeste norske voksenperson spiller seksjonsleder en potensielt viktig rolle for elevenes opphold. For det store flertallet har erfaringene med seksjonsleder vært positive. I de kvalitative svarene fremhever mange tryggheten i det å ha en voksenperson å henvende seg til som deler samme språk og kultur, noe som var særlig viktig det første året. Flere framhever også at tilstedeværelsen av en norsk seksjonsleder gav en trygghet for egne foreldre. Andre har mer nøytrale vurderinger, og mener funksjonen er nødvendig, men at de selv har hatt lite utbytte av den. Følgende sitater understreker hvor viktig seksjonsleder har vært for mange elever:

Det var utrolig viktig å ha en voksenperson som forsto min bakgrunn og som jeg kunne snakke ufiltrert med om ting som foregikk, uten at det var språkproblemer. Det ga trygghet og stabilitet. Jeg stolte på alle mine tre seksjonsledere og opplevde dem som en enorm støtte og utrolig viktige for tilværelsen.

Det å føle at noen var på "din side" i et til tider tøft fransk skolesystem var nødvendig for trivsel.

Vår første seksjonsleder (...) opplevde jeg som en utrolig engasjert, dyktig, av og til streng, men også utrolig støttende skikkelse. Han var som en far for oss må jeg si, særlig i seconde.

Undersøkelsen avdekker imidlertid en stor spennvidde av erfaringer, og viser at seksjonsleders betydning for elevenes opphold kan være svært personavhengig. Mens vi i den ene ytterligheten finner eksempler på støttende seksjonsledere som har vært helt avgjørende for at elever har klart å fullføre oppholdet, finner vi i den andre graverende eksempler på opptreden som best kan karakteriseres som grove overtramp. En av respondentene skriver følgende:

«Jeg ser på rollen [hen] skulle oppfylle som en støtte og en 'foresatt' for oss elever i en sårbar situasjon. Men jeg oppfatte [seksjonsleder], verken da eller nå i ettertid, som en person egnet for den jobben. Jeg opplevde [hen] som en som bidro til å fryse ut elever fra gruppen og rakke ned på selvtilliten. Jeg valgte å avslutte mitt opphold (...), og det valget ble tatt basert på dårlig erfaringer med seksjonslederen og manglende støtte fra [seksjonsleder]»

Eksempelet over illustrerer også, i likhet med mange av de andre kvalitative svarene, forventningene som er knyttet til seksjonsleders rolle. Flere respondenter erfarte at deres primærbehov var tilgangen på en støttende voksen som kunne veilede, trøste og løse konflikter – nærmest en foresatt. I mange tilfeller har seksjonsleder også tatt en tydelig rolle som omsorgsperson og støttespiller, noe

eksemplene på forrige side viser, men for en del elever har forventningene om en støttende omsorgsperson ikke blitt innfridd. Tre av respondentene sier følgende:

Jeg tror det mange seksjonsledere ikke er klar over når de kommer er at de har, i veldig stor grad, en omsorgsrolle. De tror de kun har et praktisk ansvar, men om noen ble syke og måtte få akutt behandling på sykehus eller ble utsatt for ubehagelige ting sosialt, forventet vi at seksjonsleder skulle stille opp i en omsorgsrolle. Seksjonslederne jeg har hatt har vært veldig flinke og har betydd mye for meg, men noen ganger har de vært litt redde for å tre ut av lærer rollen og inn i en kontakt-person rolle. Spesielt om det er konflikter innad i seksjonen.

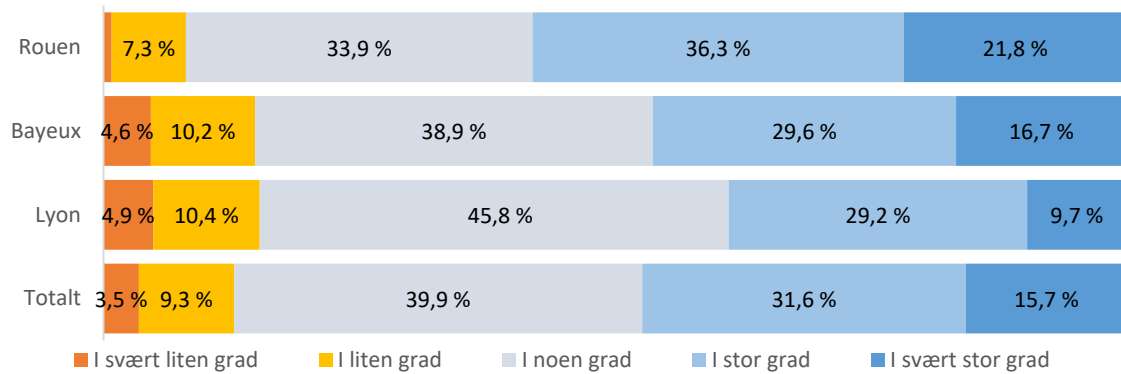
Min forventning var nok en [seksjonsleder] som kunne være litt morsfigur og mer omsorgsperson. Dermed ble det ikke helt som forventet.

Jeg mener at vi i veldig stor grad ble etterlatt til oss selv. Vi kunne i mye større grad trengt en voksen person som bidro som en som støttet oss i de praktiske og sosiale utfordringene som var knyttet til oppholdet.

Eksemplene tyder på at seksjonsleder i varierende grad lykkes med å balansere de ulike rollene som ligger til stillingen, og at rolleutøvelsen ikke alltid samsvarer med elevenes forventninger eller behov. Hvorvidt erfaringene som er beskrevet over, bunner i svak rolleforståelse fra seksjonsleders side eller manglende forventningsavklaring overfor elevene, er vanskelig å si. Det synes imidlertid klart at en dedikert seksjonsleder, som både har kapasitet, kompetanse og de personlige egenskapene som skal til for å fylle så vidt ulike roller, er av grunnleggende betydning for å møte elever i en ekstraordinær livsfase på en god måte.

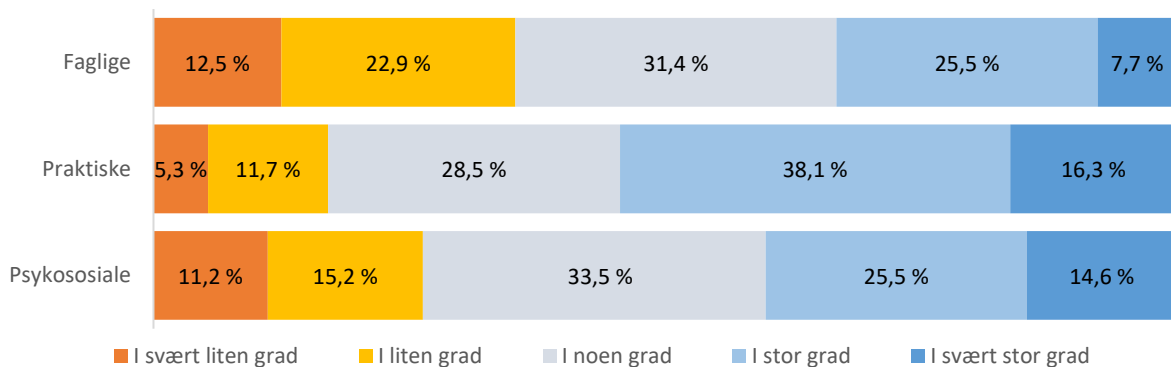
Selv om erfaringene varierer, er hovedtendensen at seksjonsleder bidro til et godt miljø i norskseksjonen i større eller mindre grad, slik figur 4.7. viser. Samlet sett opplever nesten halvparten av elevene at seksjonsleder bidro i stor eller svært stor grad til å skape et godt miljø innad i norskseksjonen. Mest positive er Rouen-elevne, mens Lyon-elevne er noe mindre positive enn de andre. Over tid har vurderingene ikke endret seg veldig mye, men vi finner at en større andel i de tidligste årskullene enn i de senere opplever at seksjonsleder bidro i stor eller svært stor grad til et godt miljø.

Figur 4.7: I hvilken grad bidro norsk seksjonsleder til å skape et godt miljø innad i norskseksjonen? Fordelt på norskseksjon. N=376.

Figur 4.8 viser respondentenes samlede vurderinger av seksjonsleders bidrag når det gjelder faglige, praktiske og psykososiale forhold. Samlet sett opplever et betydelig flertall av respondentene at seksjonsleder bidro til å gjøre oppholdet lettere for dem, i noen, stor eller svært stor grad på disse områdene. Det gjelder særlig på det praktiske området, der 83 prosent opplever at seksjonsleder i noen, stor eller svært stor grad bidro til å gjøre oppholdet lettere. Noe mindre betydning har seksjonsleder hatt på det faglige og psykososiale området, der hhv. 65 og 74 prosent opplever at seksjonsleder har bidratt i noen, stor eller svært stor grad.

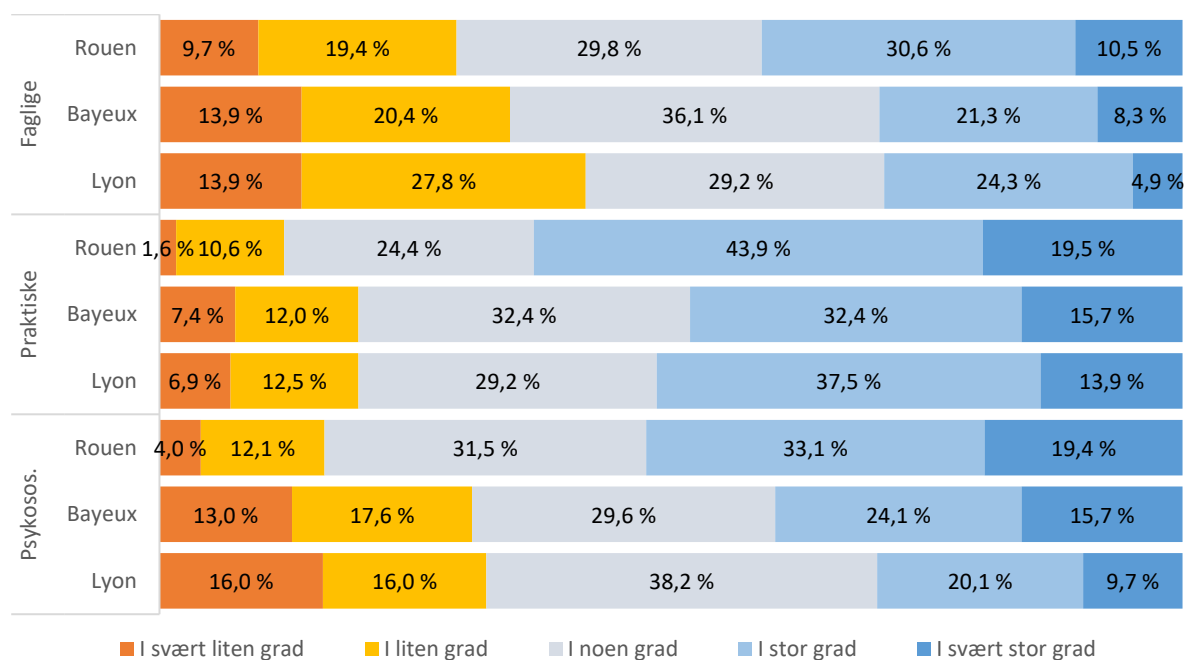
Figur 4.8. I hvilken grad bidro norsk seksjonsleder til å gjøre oppholdet lettere for deg? Med tanke på det... N=367.

Figuren maskerer imidlertid flere forskjeller mellom ulike deler av respondentgruppen. Vi finner bl.a. at vurderingen av seksjonsleders psykososiale bidrag blir mindre positiv over tid. Mens 46 prosent i de tidligste kullene (1992-2000) opplever at seksjonsleder bidro til å gjøre oppholdet lettere psykososialt i stor eller svært stor grad, gjelder dette 41 prosent blant 2001-2009-kullene og 33 prosent blant 2010-2017-årskullene. Også andelen som vurderer at seksjonsleder i stor/svært stor grad har gjort oppholdet lettere faglig sett, avtar over tid.

Erfaringene varierer også mellom seksjonene, slik figur 4.9. viser. Et gjennomgående trekk er at Rouen-elevne i større grad enn de andre opplever at seksjonsleder bidro til å lette oppholdet, både faglig, praktisk og psykososialt. Når det gjelder det psykososiale, som har blitt fremhevet som spesielt viktig av mange respondenter, ser det ut til at seksjonsleder har vært av minst betydning for Lyon-elevne.

Figur 4.9. I hvilken grad bidro norsk seksjonsleder til å gjøre oppholdet lettere for deg? Med tanke på det... Fordelt på norskseksjon. N=367.

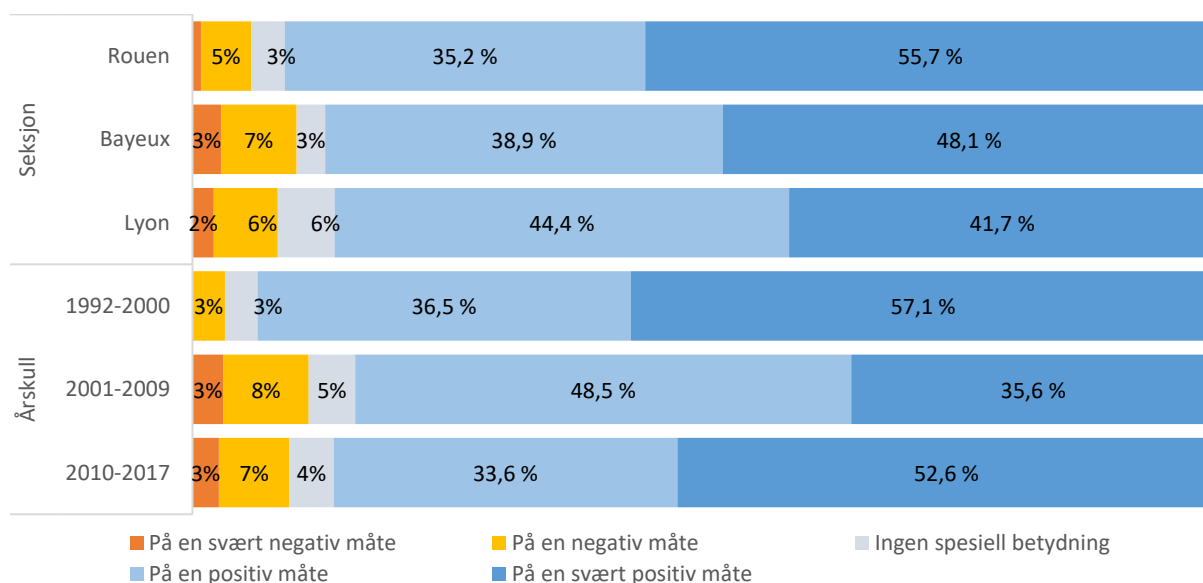
I undersøkelsen ble respondentene bedt om å svare for seksjonslederen de hadde det første året. Flertallet av respondentene har imidlertid hatt flere seksjonsledere, og den enkeltes vurdering av sine seksjonsledere kan variere sterkt. I de kvalitative svarene finner vi en rekke eksempler på elever som har hatt diametralt motsatte erfaringer med sine seksjonsledere, der svært velfungerende seksjonsledere har blitt erstattet av seksjonsledere som beskrives som lite kompetente og støttende – eller omvendt.

Miljøet i norskseksjonen

Undersøkelsen viser at det sosiale miljøet i norskseksjonen har stor betydning for elevenes opphold. For den store majoriteten har det en positiv betydning; samlet opplever nesten ni av ti tidligere elever at det sosiale miljøet i norskseksjonen har hatt en positiv eller svært positiv innvirkning på oppholdet i Frankrike. For en liten andel har imidlertid oppholdet blitt negativt preget av miljøet i seksjonen. Dette gjelder i større grad de senere kullene, der f.eks. 11 prosent i 2001-2009-kullene rapporterer om dette mot 3 prosent i 1992-2000-kullene, slik figur 4.10. viser. Vi finner også at Rouen-elevene er mer positive i sine vurderinger enn elever fra de andre seksjonene.

Figur 4.10. Hvordan påvirket det sosiale miljøet i norskseksjonen ditt opphold i Frankrike? Fordelt på årskullkategori og norskseksjon. N=374.

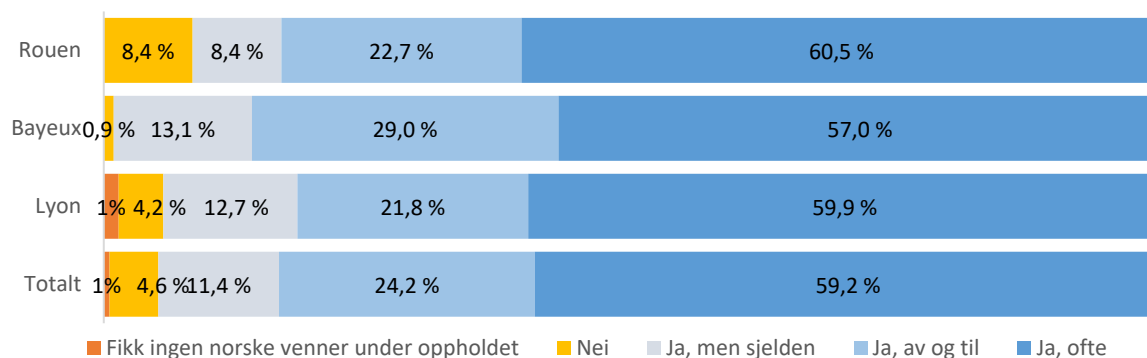

Utfyllende beskrivelser fra respondentene viser hvor sentral norskseksjonen har vært som ramme for elevens opphold. Norskseksjonen oppleves for de aller fleste som en trygg støtte i det som kan være en krevende livsfaseovergang. «Venner for livet» og «Som en familie» er uttrykk som går igjen i materialet. Utsagnet under er illustrerende:

De andre norske jentene ble den tryggheten jeg trengte. [...] Hadde det ikke vært for samholdet mellom de norske jentene ville jeg ikke ha håndtert skolepresset og følelsen av å være isolert/annerledes fra de franske elevene.

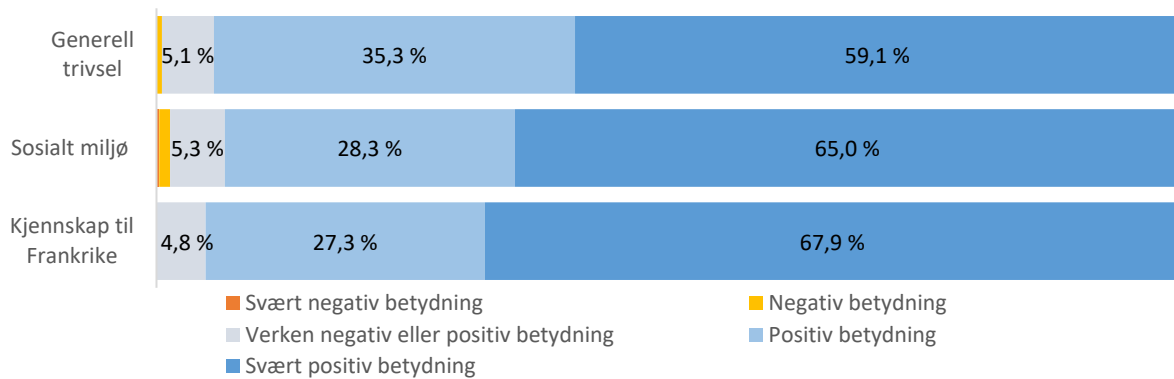
At miljøet i norskseksjonen har vært viktig for elevene, illustreres også i figur 4.11., som viser at 94 prosent av respondentene fremdeles har kontakt med norske venner de fikk i løpet av oppholdet. Rundt 60 prosent oppgir å ha kontakt ofte. En prosent oppgir at de ikke fikk noen norske venner.

Figur 4.11. Har du fremdeles kontakt med norske venner du fikk i løpet av oppholdet? Fordelt på norskseksjon N=368

Figur 4.12. viser videre at seksjonsreisene har hatt stor betydning for elevenes opphold, både for generell trivsel, kjennskap til Frankrike og det sosiale miljøet.

Figur 4.12. Hvilken betydning hadde seksjonsreiser for oppholdet ditt? Med tanke på... N=374

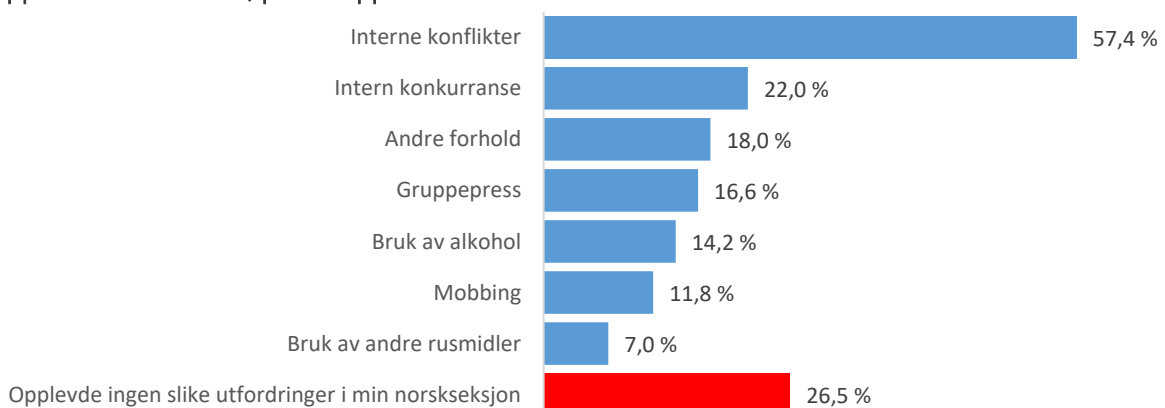
Betydningen av seksjonsreiser utdypes også i enkelte av de kvalitative svarene, og trekkes fram som noe som fortsatt bør støttes økonomisk i ordningen. En av respondentene sier dette:

Jeg forstår at feriereisene kan synes ekstravagante utenfra, men de var svært viktige, som oppmuntring, for å få sett Frankrike og som avveksling fra hverdagen, særlig på internatet. Det var mange kjipe hverdager med dårlig vær, iskaldt internat og enda kaldere klasserom, uidentifiserbar kantinemat og hele fransktimer hvor vi ikke forsto hva temaet var engang.

Utfordringer i løpet av oppholdet

Miljøet i norskseksjonen vurderes altså alt i alt som positivt av det store flertallet. Samtidig er det naturlig at det oppstår konflikter eller andre uheldige situasjoner blant ungdommer som lever tett sammen over en treårsperiode. Dette kommer også frem i undersøkelsen, der respondentene ble spurt hvorvidt ulike typer utfordringer bidro til at de selv eller andre elever i seksjonen opplevde mistrivsel i løpet av oppholdet. Figur 4.13 viser de ulike utfordringene, og andelen som har krysset av for hver enkelt.

Figur 4.13. Bidro noen av de følgende utfordringene til at du eller andre elever i norskseksjonen opplevde mistrivsel i løpet av oppholdet? N=373

Tre av fire respondenter har opplevd at en eller flere av disse utfordringene har bidratt til at de selv eller andre norske medelever har opplevd mistriksel i løpet av oppholdet. Over halvparten har opplevd at interne konflikter har skapt mistriksel i elevgruppen i løpet av oppholdet, mens nesten én av fire opplevde at intern konkurranse bidro til mistriksel. I kvalitative svar, fremhever enkelte manglende kjønnsbalanse som en utfordring i seksjonen, som kan bidra til økt konfliktnivå. En av respondentene opplevde et tydelig miljøskifte som følge av at det kom jenter inn i seksjonen. Fra å være preget av konkurranse og «jungelens lov», bidro kjønnsbalansen til mer ro:

[Det kom] jenter til seksjonen, og ting roet seg litt ned. Vi var først redde for at jentene skulle bli til en seksjon inni seksjonen, men sånn ble det ikke. Jeg opplevde det som noe positivt at testosteronnivået sank litt. Vi hadde det likevel veldig gøy sammen [...]

En mindre andel har opplevd mer alvorlige utfordringer i seksjonen, som mobbing. 12 prosent oppgir at mobbing har bidratt til at de selv eller andre norske medelever har opplevd mistriksel. Andelen som rapporterer om dette, er betydelig høyere i senere kull enn i de tidligste. Elevene som har opplevd mobbing, enten personlig eller rettet mot andre elever ved seksjonen, har i mindre grad enn andre kontakt med venner de fikk under oppholdet, og er også mindre villige til å anbefale sin videregående skole til andre.⁸ For dem det gjelder, ser altså slike hendelser ut til å reell betydning for vurderingene av oppholdet i etterkant.

Av andre forhold enn de som var nevnt i skjemaet, nevner enkelte at det har vært utfordringer med utestengning og et lite inkluderende miljø, enten bevisst eller ubevisst. En respondent peker på at man bør være bevisst på sammensetningen av blandede grupper, nettopp for å unngå utenforskap. Hvordan kjønns sammensetningen kan påvirke gruppedynamikken, er med andre ord et forhold som det er verdt å ta hensyn til i rekrutteringsprosessen.

Til sammen har 18 prosent oppgitt «andre forhold». I utdypningene respondentene gir, er det psykiske problemer som nevnes hyppigst. Flere respondenter beskriver tilfeller av depresjon og spiseforstyrrelser blant enkeltelever, som har preget miljøet i seksjonen. Enkelte rapporterer om svært alvorlige hendelser, som ikke utdypes nærmere her⁹. Mange trekker fram utfordringer knyttet til faglig press, og noe færre nevner forhold til seksjonsleder og situasjon hos vertsfamilie som utfordringer.

Selv om det er et lite mindretall som beskriver at enten de selv eller andre har opplevd alvorlige psykiske problemer under oppholdet, er utfordringer med psykisk uhelse under oppholdet viktig å ta på alvor både med tanke på forebygging og oppfølging. Forekomsten av psykiske lidelser generelt blant unge, er økende¹⁰, og det er derfor naturlig at noen vil kunne oppleve dette også i løpet av et treårig utenlandsopphold. Hvorvidt tilfellene som det rapporteres om, ble utløst av oppholdet har vi ikke grunnlag for å slå fast, men at en slik overgang, faglig og sosialt, i en sårbar fase av livet kan være ekstra krevende for noen, er forståelig. Undersøkelsen gir heller ikke grunnlag for å si noe om utviklingen på dette området, ettersom dette er forhold som trekkes fram i kvalitative svar, og som vi

⁸ 48 prosent av dem som krysset av for mobbing (ref. figur 4.13) har ofte kontakt med norske venner de fikk under oppholdet, mot 61 prosent av dem som ikke krysset av for mobbing. 51 prosent i førstnevnte gruppe vil absolutt anbefale å ta videregående på sin franske skole, mot 34 prosent i sistnevnte gruppe.

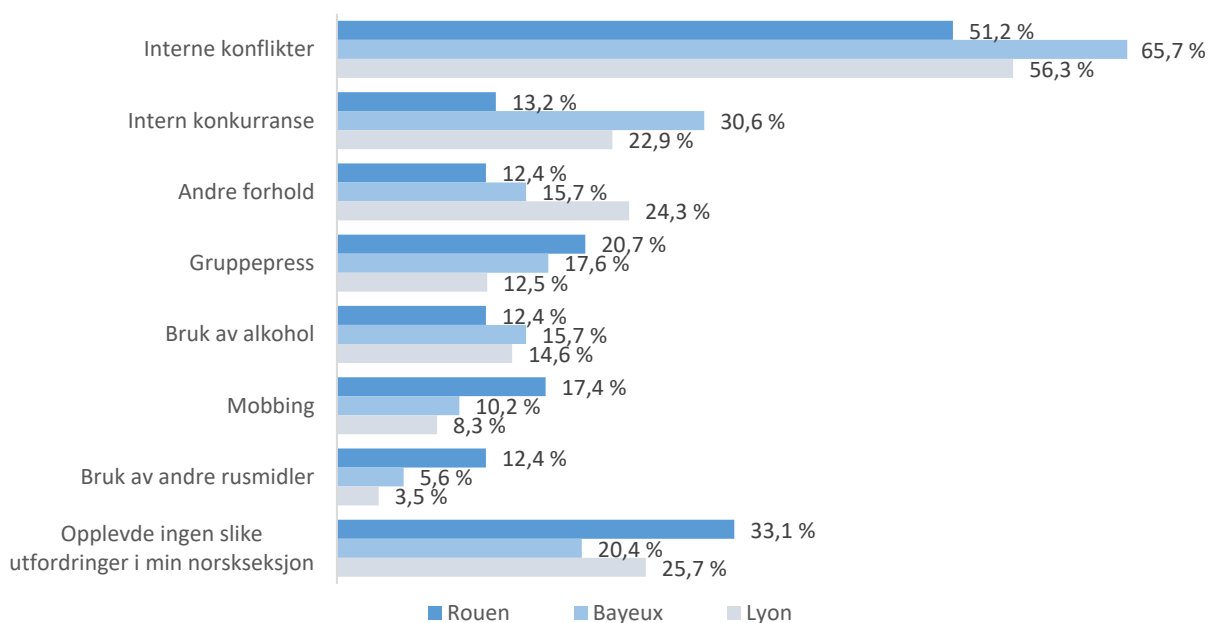
⁹ Diku har blitt underrettet om innholdet i disse hendelsene.

¹⁰ <https://www.ungdata.no/stress-press-og-psykiske-plager-blant-unge/>

ikke har undersøkt i bredden. Vi ser imidlertid at den rapporterte forekomsten av (til dels alvorlige) psykiske problemer er noe høyere i de kvalitative svarene fra 2001-2009-kullene enn i de øvrige årskullskategoriene.

Figur 4.14. viser at det er enkelte forskjeller mellom seksjonene. Det er bl.a. en noe høyere andel av Bayeux-elevne som rapporterer om at ulike utfordringer har ført til mistrivsel i elevgruppen (80 prosent, mot hhv. 74 prosent blant Lyon-elevne og 66 prosent blant Rouen-elevne. Bayeux-elevne oppgir også i størst grad interne konflikter og intern konkurranse som årsak til mistrivsel. Tidligere elever i Rouen oppgir i større grad enn andre elever gruppepress, mobbing og bruk av andre rusmidler som årsak.

Figur 4.14. Bidro noen av de følgende utfordringene til at du eller andre elever i norskseksjonen opplevde mistrivsel i løpet av oppholdet? Fordelt på norskseksjon. N=373.

Det er viktig å påpeke at resultatene i figur 4.13. og 4.14. ikke sier noe om den faktiske forekomsten av denne typen hendelser. Det er naturlig å anta at flere respondenter kan ha rapportert om de samme hendelsene. Dersom én medelev f.eks. har opplevd å bli mobbet, kan de andre elevene i seksjonen har svart med utgangspunkt i denne ene situasjonen. De kvalitative svarene underbygger dette. For eksempel ser vi at det er flere fra samme årskullskategori og seksjon som forteller relativt likelydende historier om enkeltelever som har opplevd mobbing eller alvorlige psykiske problemer.

Figur 4.13. kan heller ikke leses som at tre av fire elever selv har opplevd mistrivsel under oppholdet. Som vi allerede har sett, har ni av ti elever en positiv opplevelse av det sosiale miljøet i seksjonen og enda flere har beholdt kontakt med norske venner, til tross for at man kan ha opplevd utfordringer i miljøet. En av ti elever har imidlertid hatt negative erfaringer med miljøet i norskseksjonen, som trolig kan knyttes til de ulike utfordringene vi har omtalt.

De kvalitative svarene kan utdype bildet som er tegnet over, og viser hvordan en i all hovedsak positiv vurdering av det sosiale miljøet likevel kan romme negative erfaringer. Enkelte beskriver oppholdet som både den beste og den verste tiden i sitt liv, og selv om norskseksjonen for mange ble som en familie, innebærer familie-sammenligningen også en kompleksitet. Det gir en trygg ramme, man blir

sammensveiset, men de tette forholdene kan også være krevende og føre til gnisninger. Sitatene under er illustrerende:

(...) som en litt dysfunksjonell familie til tider. Som oftest med gode og trygge forhold mellom oss, men også enkelte som kunne bidra til konflikter.

Norskseksjonen var en velsignelse og en forbannelse. Velsignelse: Den dag i dag er flere av mine nærmeste venninner som jeg har kontakt med fra tiden i Bayeux. Forbannelse: I Bayeux måtte alle elevene dele ett rom i seconde på internatet. [Antall] jenter i slutten av tenårene på et rom uten noen form for privatliv ukedager. Samtidig var vi også i samme klasse. Som betyr at vi mandag-fredag var sammen stort sett 24/7. Det er for mye og burde endres.

Også ungdommer i norsk videregående skole kan oppleve ulike typer utfordringer som skaper mistrivsel i skolemiljøet. Det er imidlertid vanskelig å finne data som gjør at vi kan sammenligne trivselen blant Lycée-elevne med elever i norsk videregående skole, blant annet fordi vi spør om hendelser over en treårsperiode, og ikke har avgrenset spørsmålet til om *kun elevene selv* har opplevd f.eks. mobbing.

Integrering i det franske miljøet

Kan den tydelige rammen som norskseksjonen utgjør bidra til å hemme integreringen i det franske miljøet? Dette er et poeng som går igjen i beskrivelsene av seksjonen. Det å være utenlandsk elev i en ellers kulturelt og språklig sett homogen klasse, der de fleste også er yngre enn en selv, skaper i seg selv en avstand til det franske klassemiljøet. At de norske elevene bor sammen, og er knyttet til en egen seksjon ved skolen, med egen undervisning, egne reiser og arrangementer, kan bidra til å forsterke dette skillet. Om det skapes et sterkt samhold internt i gruppen, kan gruppen oppleves lukket mot omverdenen. I sitatene under gis eksempler på slike erfaringer:

Jeg synes likevel at det til tider ble litt forstyrrende for selve integreringen at man alltid ble sett på som "une des norvégiennes". Ofte ble norskseksjonen kanskje privilegert med goder og fordeler på skolen som andre franske elever ikke fikk tilgang på.

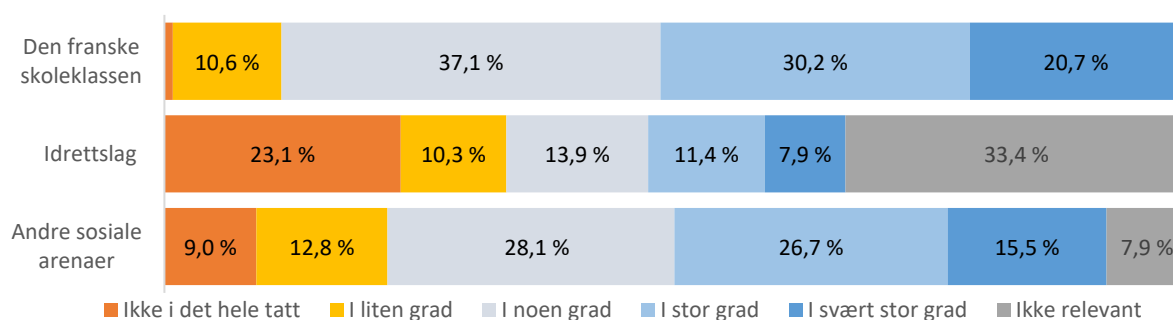
Grunnet måten vi bodde på og at vi alle ble plassert i samme klasse var det også vanskelig å komme innpå de franske elevene og det tok relativt lang tid å få venner. Vi var "les Norvégiennes".

Det var et ekstremt sterkt samhold elevene imellom, som var veldig positivt for trivselen. Derimot hindret dette i noen grad integreringen til flere i det franske systemet og snakket ned læringen av det franske språket. Hadde vi vært litt mer

selvstendige fra de andre nordmennene i seksjonene hadde vi nok fått mer ut av årene i Frankrike med tanke på språklig og kulturelle opplevelser.

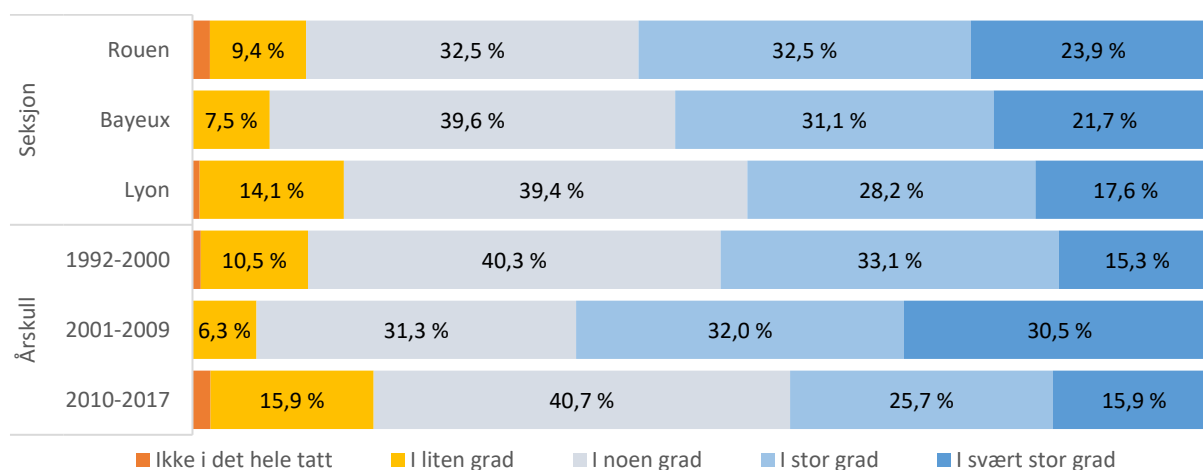
Å spre de norske elevene over flere klasser, nevnes som en mulighet for å bedre integreringen i det franske miljøet. Undersøkelsen viser også at elevene i varierende grad lykkes med å bli integrert i det franske miljøet. Figur 4.15. viser i hvilken grad respondentene opplevde å bli integrert i skoleklassen, i idrettslag og i andre sosiale arenaer i løpet av oppholdet. Det generelle inntrykket er at respondentene opplever seg bedre integrert i den franske skoleklassen enn på andre arenaer, noe som er naturlig all den tid dette er den ene arenaen der alle i utgangspunktet deltar på lik linje. Mens hhv. 33 prosent og 22 prosent opplever at de i liten grad eller ikke i det hele tatt har blitt integrert i idrettslag og andre sosiale arenaer, har bare drøyt én av ti opplevd det samme i den franske skoleklassen.

Figur 4.15. I hvor stor grad opplevde du å bli integrert i...? N=367.

Andelen som opplever seg lite integrert i skolearenaen er noe høyere i de seneste årskullene, 18 prosent i 2010-2017-kullene, mot 6 prosent i 2001-2009-kullene. Det ser også ut til at Rouen-elevene opplever at de ble noe mer integrert i skoleklassen, enn Lyon-elevene, slik figur 4.16. viser.

Figur 4.16. I hvor stor grad opplevde du å bli integrert i fransk skoleklasse? Fordelt på norskseksjon og årskullkategori. N=367.

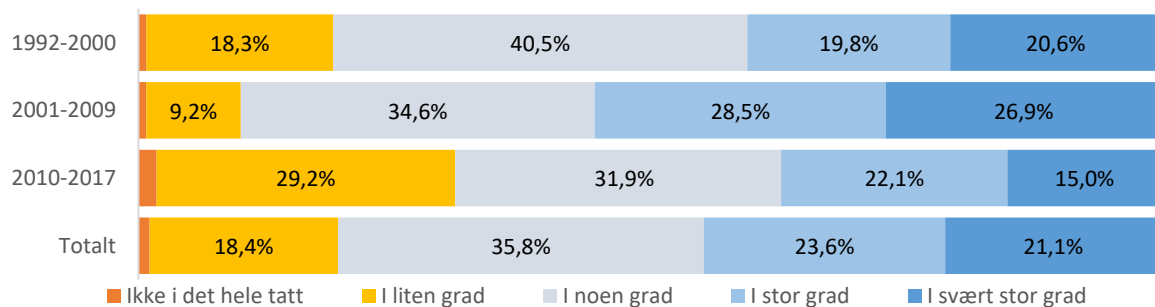

Imidlertid opplever en nesten like stor andel elever fra Rouen og Lyon at det var vanskelig å bli integrert i andre sosiale arenaer, utenfor skoleklassen. En av fire elever fra begge disse seksjonene opplevde at de i liten grad, eller ikke i det hele tatt, opplevde å bli integrert i andre sosiale arenaer. Blant Bayeux-elevene gjelder det bare én av seks. Muligens kan dette sees i lys av den geografiske konteksten de ulike seksjonene ligger i. Mens Lyon og Rouen er større byer med en befolkning på hhv. 500 000 og 110 000 innbyggere, er Bayeux en småby med bare ca. 15 000 innbyggere.

En annen indikator på integrering er at elevene etablerer nye vennskap i det franske miljøet. Undersøkelsen viser at til sammen 80 prosent opplevde å få franske venner i noen grad eller i stor/svært stor grad (jf. Figur 4.17), mens 20 prosent i liten grad, eller ikke i det hele tatt, fikk franske venner. Også her ser det ut til at de senere kullene er mindre integrert enn de tidligere kullene. Nesten én av tre i kullene 2010-2017 oppgir at de i liten grad, eller ikke i det hele tatt, fikk franske venner under oppholdet. I kullene 2001-2009 gjelder det bare én av ti.

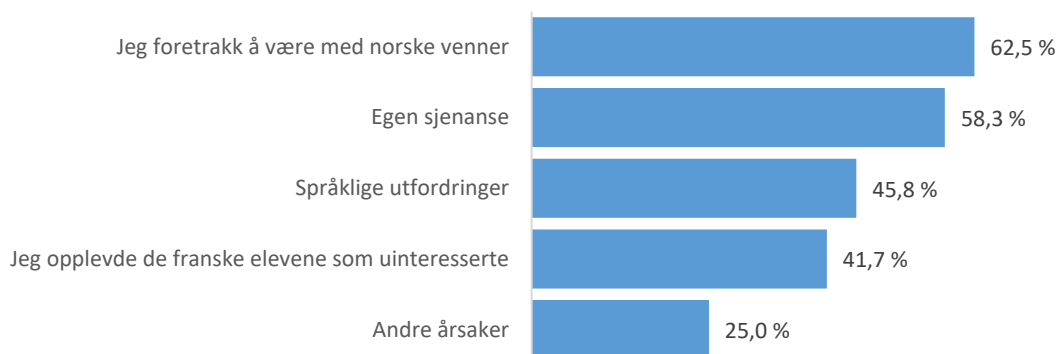
For mange har relasjonene vedvart også etter oppholdet. 70 prosent av respondentene svarer at de fremdeles har kontakt med franske venner de fikk i løpet av oppholdet, i en eller annen grad. 13 prosent svarer at de ofte har kontakt, mens 23 prosent har kontakt av og til. Andelen er naturlig nok høyere blant de seneste kullene enn de tidligste (63 prosent i 1992-2000-kullene vs. 76 prosent i 2010-2017-kullene).

Figur 4.17. I hvilken grad opplevde du å få franske venner under oppholdet? Fordelt på årskullkategori. N=369.

Blant de som i liten grad fikk franske venner, eller som ikke fikk venner i det hele tatt, oppgis en preferanse for norske venner og egen sjenanse som viktigste grunner. Også språklige utfordringer spiller inn for en del. Av andre årsaker enn de som er spesifisert i spørsmålet, nevner flere respondenter ulike livssituasjoner og aldersforskjell – i noen tilfeller er de franske elevene to år yngre enn de norske.

Figur 4.18. Hva var de viktigste årsakene til at du i begrenset grad opplevde å få franske venner under oppholdet? N=72.

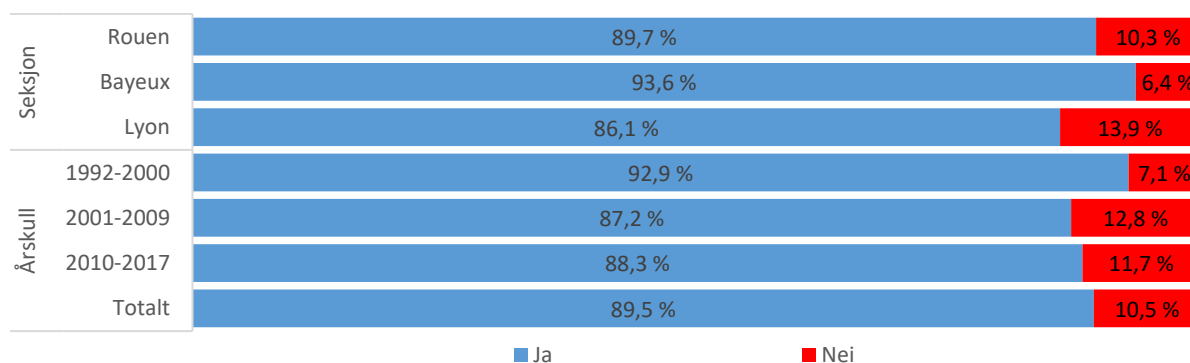

Avbrutte opphold

Som vi har sett gjennom dette kapitlet, har de fleste respondentene positive erfaringer fra Frankrike-oppholdet. Det er likevel en liten andel som har vært uheldig og hatt til dels svært dårlige erfaringer. For enkelte ble oppholdet såpass vanskelig at de valgte å avbryte det. Undersøkelsen viser at ca. én av ti respondenter ikke fullførte Lycée-oppholdet sitt. Det er imidlertid verdt å merke seg at andelen som gjennomfører en treårig videregående utdanning i Frankrike, faktisk er på linje med andelen som gjennomfører videregående skole i løpet av fem/seks år i Norge.¹¹

Andelen som har avbrutt, er høyest blant Lyon-elever og lavest blant Bayeux-elever. Det er også en noe større andel av senere årskull som har avbrutt. Det mest vanlige er å avbryte etter det første eller andre året. 34 prosent av de som avbrøt, gjorde det etter ett år, mens 39 prosent avbrøt etter to år. Det er også noen få som avbrøt allerede etter et halvt år, og noen få i løpet av det tredje året.

Figur 4.19. Fullførte du alle tre årene i Frankrike? N=380.

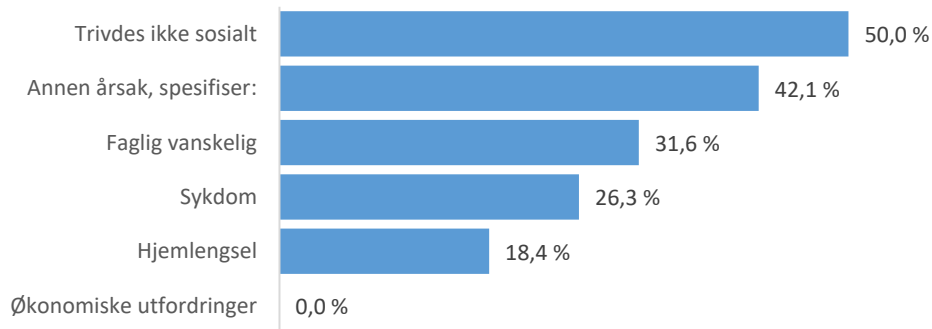

Halvparten av de som har avbrutt, oppgir som viktigste årsak at de ikke trivdes sosialt. 42 prosent oppgir annen årsak, mens ca. en tredjedel oppgir at det var faglig krevende. Av andre årsaker er det flere som nevner psykiske utfordringer. Merk at det er et meget lavt antall respondenter som har svart på dette spørsmålet, bare 38, og resultatene må derfor tolkes med forsiktighet.

¹¹ I 2020 var andelen elever på studiespesialisering som fullførte med studiekompetanse i løpet av fem/seks år, 87,8 prosent. Kilde: SSB, tabell: 12965

Figur 4.20. Hva var de viktigste årsakene til at du valgte å avbryte oppholdet? N=38.

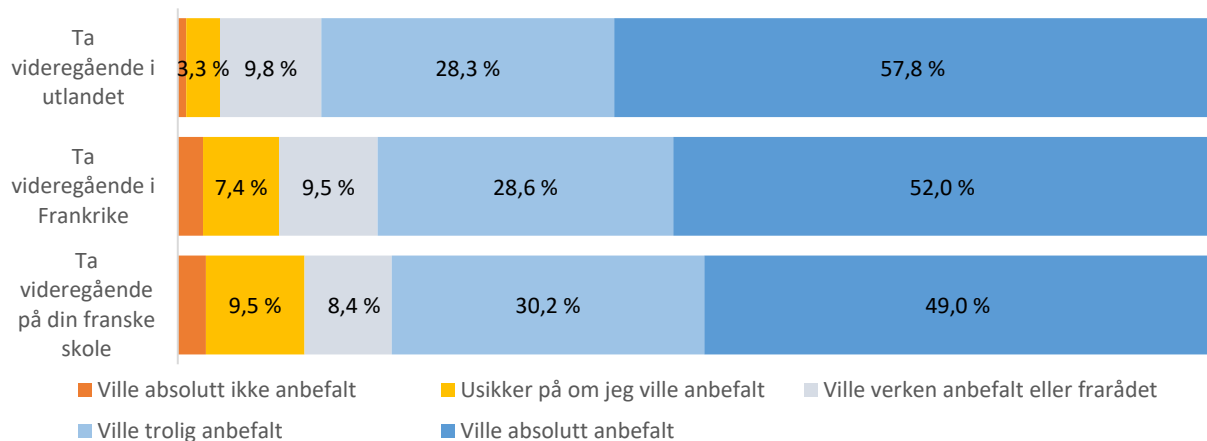
Elevene som avbrøt oppholdet i Frankrike før tiden, ble spurt om hvordan de opplevde overgangen til norsk skole. Nesten halvparten opplevde overgangen som svært lett, mens ytterligere 29 prosent opplevde den som lett. Kun et mindretall syntes det var vanskelig å komme tilbake til norsk skole etter avbrutt skolegang i Frankrike.

Anbefalinger

Lycée-elevenenes erfaringer kan oppsummeres ved å se på i hvilken grad de ville anbefalt et tilsvarende opphold til andre. I undersøkelsen ba vi respondentene svare på om de ville anbefalt andre å 1) ta videregående i utlandet, 2) ta videregående i Frankrike, og 3) ta videregående på sin franske skole.

Generelt må tilbakemeldingene fra elevene anses som svært positive. Figur 4.21. viser at rundt 80 prosent eller mer av de spurte ville absolutt eller trolig anbefalt både videregående i utlandet generelt, videregående i Frankrike, og videregående på deres spesifikke franske skole, til andre. Samtidig ser vi at respondentene blir mindre sikre jo mer spesifikk anbefalingen blir. Mens bare 4 prosent svarer at de er usikre eller absolutt ikke ville anbefalt andre å ta videregående i utlandet, oppgir mer enn én av ti det samme om det å ta videregående på deres franske skole.

Figur 4.21. Ut fra dine erfaringer fra lycée-ordningen, ville du anbefalt andre å: N=367

I de kvalitative svarene relaterer flere respondenter dette spørsmålet til sine egne barn. Mens enkelte skriver at de aldri ville anbefalt det til sine egne barn, på grunn av dårlig organisering, for sterkt skolefokus eller «bruttalt møte med virkeligheten», understreker andre viktigheten av at ordningen videreføres slik at deres barn kan få samme mulighet.

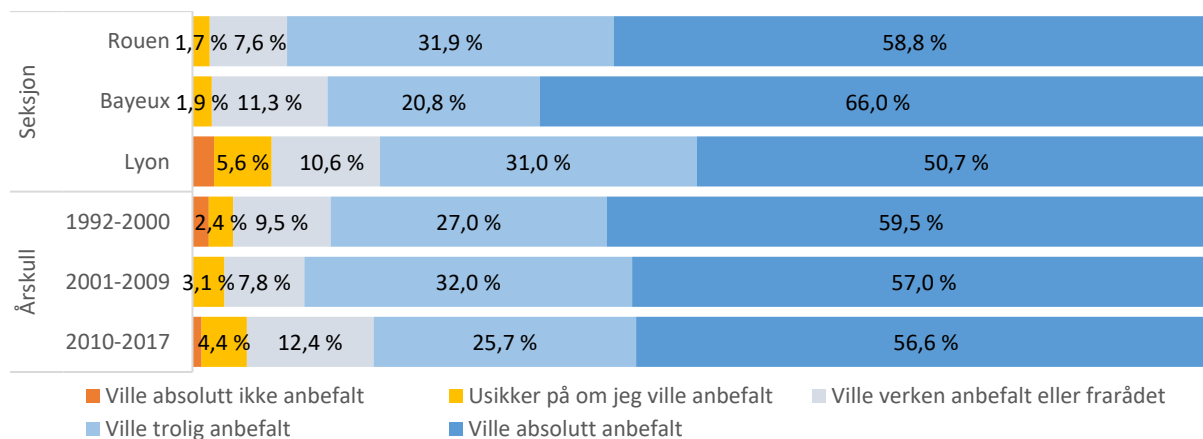
Det var et utrolig flott opplegg som gav meg mye. Jeg hadde 3 veldig fine år. Når jeg er litt mindre positiv 20 år senere (og for eksempel ikke er sikker på om jeg ønsker det for egen barn), er det fordi jeg ser at man også mister noe ved ikke å gå i Norge. Det var veldig mye skole og kanskje litt lite rom til å utvikle seg personlig på andre plan (sosial bevissthet, politisk engasjement - sånne ting!).

Beste og verste jeg har gjort, ville valgt det igjen. Har gitt meg troen på at man kommer seg igjennom alt uansett hvor vanskelig. Vil anbefale egne barn å dra om de vil.

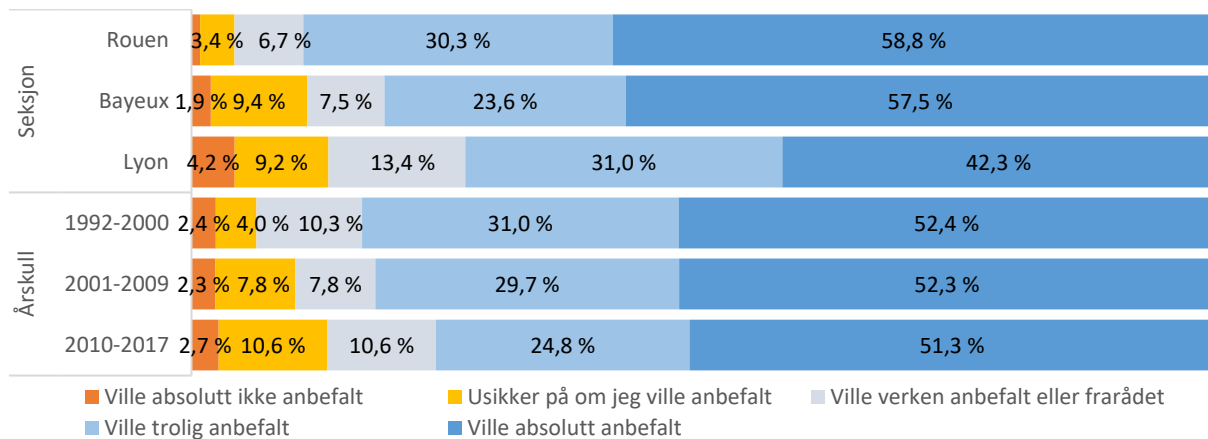
Selv om deler av tiden i Frankrike var utfordrende og tidvis tung, og kanskje preget av hjemlengsel, vil jeg absolutt anbefale andre å gjøre det samme. Jeg håper mine egne barn får mulighet til det samme, eller noe lignende.

Figur 4.22. – 4.24. viser hvordan vurderingene varierer mellom ulike respondentgrupper. Det er generelt små forskjeller, men vi finner likevel noen hovedtendenser: For det første ser vi at elever fra Lyon er mindre sikre i sine anbefalinger enn elever fra de andre seksjonene, særlig når det gjelder egen skole og det å ta videregående i Frankrike. Det er også en større andel elever i de senere årskullene som er usikre eller ikke ville anbefalt videregående ved egen skole eller i Frankrike generelt.

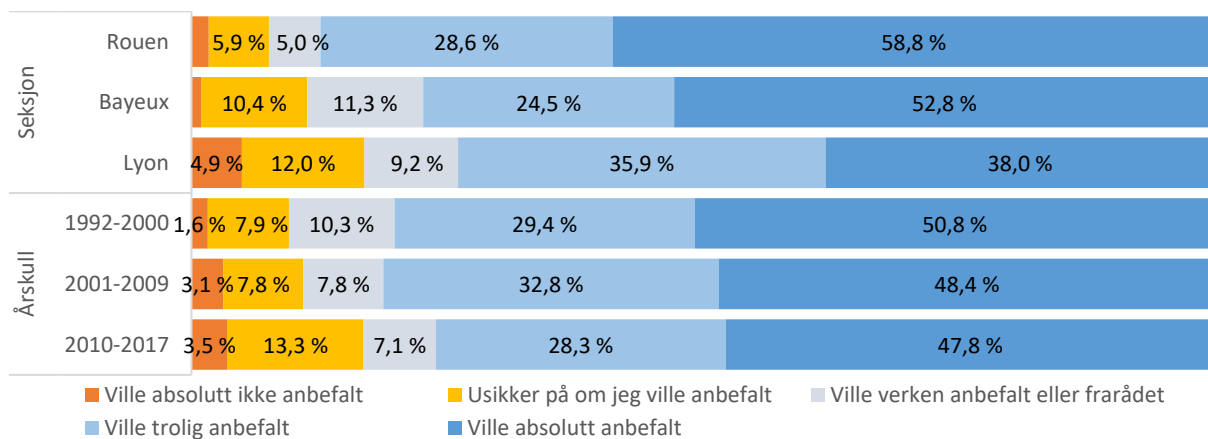
Figur 4.22. Ut fra dine erfaringer fra lycée-ordningen, ville du anbefalt andre å ta videregående i utlandet? Fordelt på norskseksjon og årskullkategori. N=367.

Figur 4.23. Ut fra dine erfaringer fra lycée-ordningen, ville du anbefalt andre å ta videregående i Frankrike? Fordelt på norskseksjon og årskullkategori. N=367.

Figur 4.24. Ut fra dine erfaringer fra lycée-ordningen, ville du anbefalt andre å ta videregående på din franske skole? Fordelt på norskseksjon og årskullkategori. N=367.

I brukerundersøkelsene rettet mot elever som tar utveksling i Vg2, har vi tidligere påpekt at bosituasjon ser ut til å påvirke elevenes vurderinger av utenlandsoppholdet generelt. For eksempel er elever som ønsker å holde kontakt med vertsfamilien sin i fremtiden, langt mer villige til å anbefale utvekslingsopphold enn de som ikke ser for seg å opprettholde slik kontakt (Høgestøl 2019: 59).

Dette ser også ut til å være en faktor blant elever på Lycée-ordningen. Mens 62 prosent av dem som alt i alt var fornøyde med bosituasjonen hos vertsfamilien sin absolutt ville anbefalt videregående i utlandet til andre, er tilsvarende andel blant de som var misfornøyde 42 prosent. For internat er tendensen enda sterkere, med tilsvarende andeler på henholdsvis 69 og 37 prosent. Det sosiale aspektet ved oppholdet ser også ut til å være viktig. Elever som fikk franske venner under oppholdet, og har holdt kontakten med dem, er langt mer villig til å anbefale utvekslingsopphold (generelt, eller i Frankrike), enn de som ikke fikk franske venner, eller har lite kontakt med dem de fikk. Samme tendens gjør seg gjeldende for kontakt med norske venner.

Kapittel 5: Utbytte fra oppholdet

I dette kapitlet ser vi nærmere på utbyttet respondentene har hatt ved å ta videregående skole i Frankrike, og betydningen det har hatt for senere studier, arbeid og eventuelle utenlandsopphold.

Det er helt tydelig at erfaringene fra Frankrike har hatt stor betydning for elevene både faglig, personlig og sosialt. De fleste opplever at skolegangen har gitt dem erfaringer som de ikke ville fått hadde de blitt værende i Norge. Det gjelder ikke bare språkferdigheter og kulturforståelse, der nesten alle opplever at de har fått mer ut av skolegangen i Frankrike enn om de hadde gått på norsk skole. For mange handler det også om personlig vekst og kunnskap og erfaringer som har vært relevant for senere studier. Elevene trekker fram at skolegangen har gitt dem et svært høyt faglig nivå, men også nyttige analyse- og metoderedskaper, gode arbeidsrutiner og økt selvstendighet. Det eneste området der et flertall av elevene har opplevd å få mindre igjen for skolegangen enn om de hadde gått på skole i Norge, er kunnskap om norsk språk og kultur.

For et betydelig mindretall har skolegangen i Frankrike hatt stor eller svært stor betydning for hva de valgte å studere. Noe mindre betydning har oppholdet hatt for valg av yrke, og elevene vurderer også at de har hatt mindre utbytte av oppholdet i arbeidslivet enn i studiene. Imidlertid opplever det store flertallet (80 prosent) at oppholdet har gjort dem mer attraktive for arbeidsgivere i Norge.

For en god del elever har skolegangen i Frankrike også lagt grobunn for videre utenlandsopphold i fransktalende land. 40 prosent av respondentene bor eller har bodd i et fransktalende land etter videregående.

Selv om hovedmønsteret er at oppholdet har hatt stor verdi, er det tydelige forskjeller mellom seksjonene på enkelte punkt. Det generelle inntrykket er at tidligere Lyon-elever er noe mer delte på enkelte punkt, og noe mer avmålte i vurderinger av ulike typer utbytte, f.eks. selvstendighet og trygghet og relevans for studiene. De vurderer også egne franskferdigheter som noe svakere enn andre elever. Rouen-elevene, som hovedsakelig er gutter, merker seg noe ut i motsatt retning, med mer positive vurderinger enn andre, både når det gjelder utbytte i studiene, egne språkferdigheter og attraktivitet i arbeidslivet.

Av respondentenes forslag til forbedringer i ordningen, er behovet for bedre psykososial støtte, primært i form av psykolog tilknyttet seksjonene, noe av det mest fremtredende. Andre behov er bedre oppfølging fra seksjonsleder, en mer fleksibel og bedre kvalitetssikret vertsfamilieordning, tiltak for å bedre integrere de norske ungdommene i det franske miljøet samt styrket finansiering, som sikrer bred rekruttering og likeverdige muligheter.

Vurderinger av ulike typer utbytte

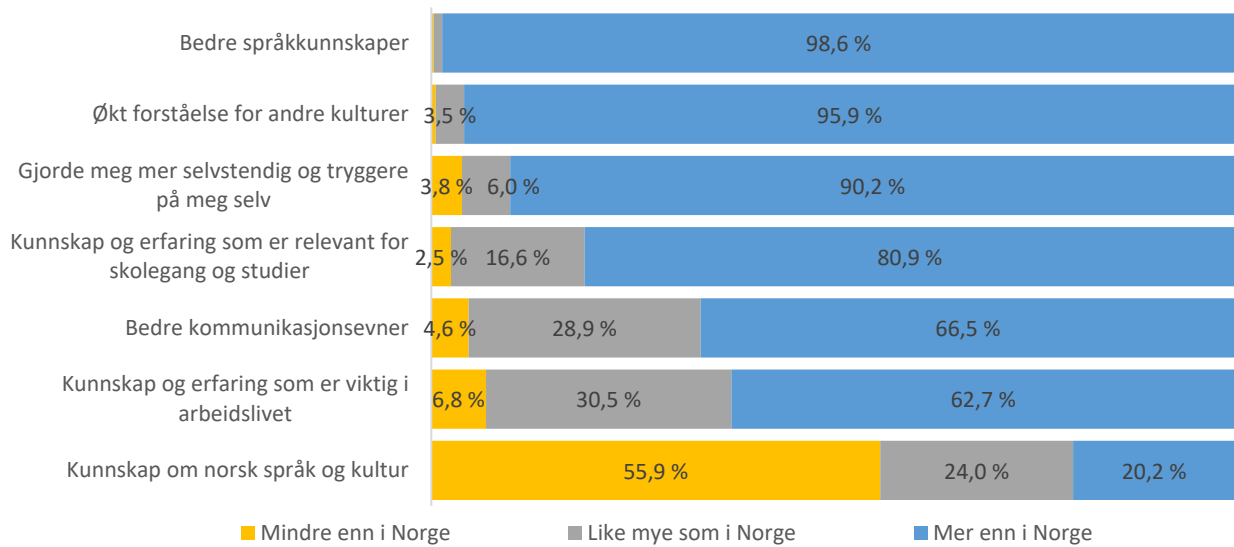
Vi ser først nærmere på respondentenes vurdering av ulike typer utbytte. Respondentene ble bedt om å vurdere utbyttet sammenlignet med om de hadde tilbrakt skoleåret i Norge i stedet for i utlandet. Følgende parametere var en del av undersøkelsen: 1) Kunnskap og erfaring som er relevant for skolegang og studier, 2) Kunnskap og erfaring som er viktig i arbeidslivet, 3) Økt forståelse for andre kulturer, 4) Bedre språkkunnskaper, 5) Gjorde meg mer selvstendig og tryggere på meg selv, 6) Bedre kommunikasjonsevner og 7) Kunnskap om norsk språk og kultur.

Merk at respondentene her svarer på et hypotetisk spørsmål, ettersom de ikke har en reell erfaring fra treårig norsk videregående skole å sammenligne med. Det kan medføre en viss skjevhet i respondentenes svar, der den faktiske skolegangen kan vurderes relativt sett mer positiv eller negativ enn den ville blitt om sammenligningsgrunnlaget var basert på en reell erfaring. Som vi vil se over de neste par figurene er det imidlertid en konsistens i elevenes vurderinger, hvor de blant annet vurderer utbyttet med tanke på språk- og kulturkunnskap høyere enn kunnskap om norsk språk og kultur.

Figur 5.1. viser respondentenes samlede vurderinger av de ulike typene utbytte. I nesten alle tilfeller vurderer respondentene at oppholdet i Frankrike har gitt dem større utbytte enn om de hadde tatt videregående opplæring i Norge. Størst er det relative utbyttet, naturlig nok, når det gjelder språkkunnskaper og kulturforståelse. Det store flertallet opplever også at oppholdet både gjorde dem mer selvstendig og tryggere på seg selv, og gav dem mer kunnskap og erfaringer som er relevant for skolegang og videre studier, sammenlignet med om de hadde vært i Norge.

Det er interessant å merke seg at respondentene i merkbart større grad opplever at oppholdet har bidratt til kunnskap og erfaringer som er relevant for skolegang og videre studier, enn for arbeidslivet. Her skiller Lycée-elevene seg fra elever som tar utenlandsopphold i Vg2. En tilsvarende undersøkelse i denne gruppen fra 2018, viste at oppholdet i Vg2 ble vurdert som *mindre* relevant for skolegang og studier enn for arbeidslivet. Det var også denne parameteren som ble vurdert lavest sammenlignet med de andre typene utbytte (Høgestøl 2019).

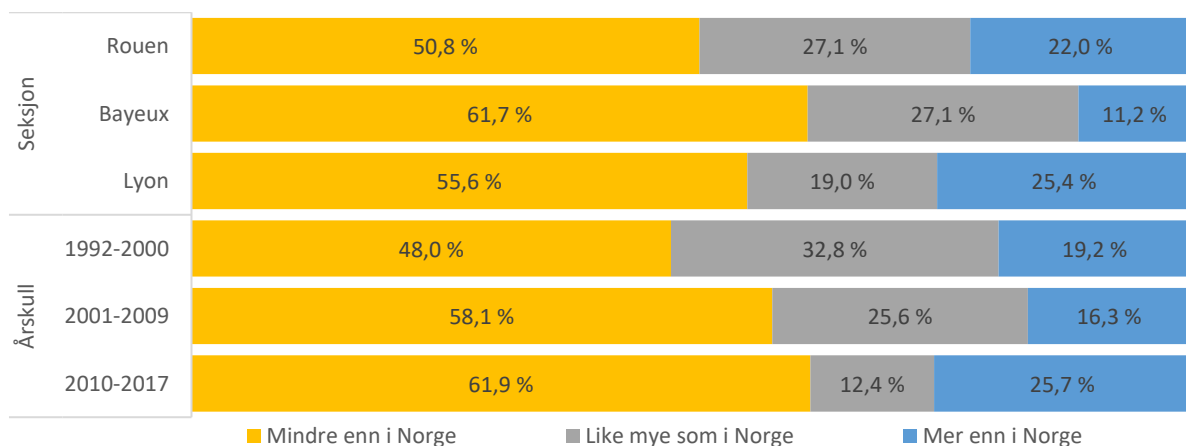
Figur 5.1. Sammenlignet med om du hadde tatt videregående opplæring i Norge, hvordan tror du at oppholdet i Frankrike bidro til følgende: N=367

Det eneste området der et flertall av Lycée-elevene opplever at de har fått *mindre* ut av oppholdet i Frankrike enn hjemme, er kunnskap om norsk språk og kultur. Det er likevel verdt å merke seg at én av fem tror at de har fått mer kunnskap på dette området enn om de hadde vært i Norge, og én av fire tror utbyttet er like høyt. Enkelte respondenter peker i de kvalitative svarene på at erfaringen fra Frankrike, og det de har lært om fransk kultur og samfunnsliv under oppholdet, har gitt dem nye perspektiver på Norge og norsk kultur. Kanskje er det delvis denne typen erfaringer som reflekteres i svarene.

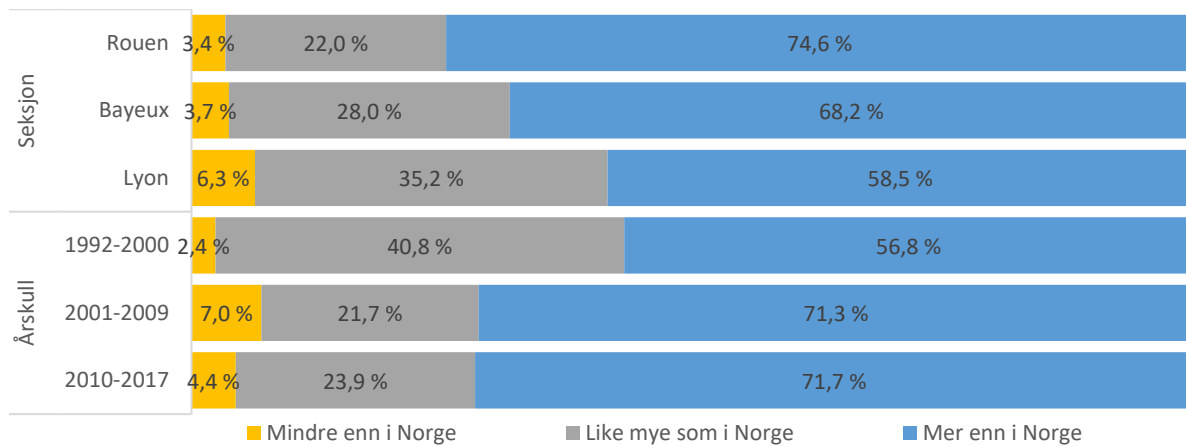
I figur 5.2. ser vi hvordan vurderingene varierer mellom ulike respondentgrupper. Andelen elever som tror at oppholdet har gitt dem mindre kunnskap om norsk språk og kultur enn om de hadde vært i Norge, er større blant de senere årskullene, og blant tidligere Bayeux-elever.

Figur 5.2. Kunnskap om norsk språk og kultur. Fordelt på årskullkategori og norskseksjon. N=367.

Også når det gjelder kommunikasjonsevner, er det noe variasjon mellom respondentgruppene. Blant annet merker Rouen-seksjonen seg ut med en høyere andel respondenter som tror oppholdet har bidratt til bedre kommunikasjonsevner enn om de hadde vært i Norge. Det er naturlig å se dette i lys av at Rouen-elevene også vurderer egne franskferdigheter mer positivt enn andre elever, som vi vil se på side 49.

Figur 5.3. Bedre kommunikasjonsevner. Fordelt på årskullkategori og norskseksjon. N=367.

Når det gjelder de øvrige parameterne, er det mindre variasjon mellom ulike respondentgrupper, og vi presenterer dem derfor ikke i nærmere detaljer her. Vi merker oss imidlertid at andelen som tror at oppholdet har bidratt til mer kunnskap som er relevant for skolegang og studier er lavest blant Lyon-elevne. De vurderer også i noe mindre grad at oppholdet har bidratt til å gjøre dem mer selvstendige og trygge på seg selv.

Franskkunnskaper

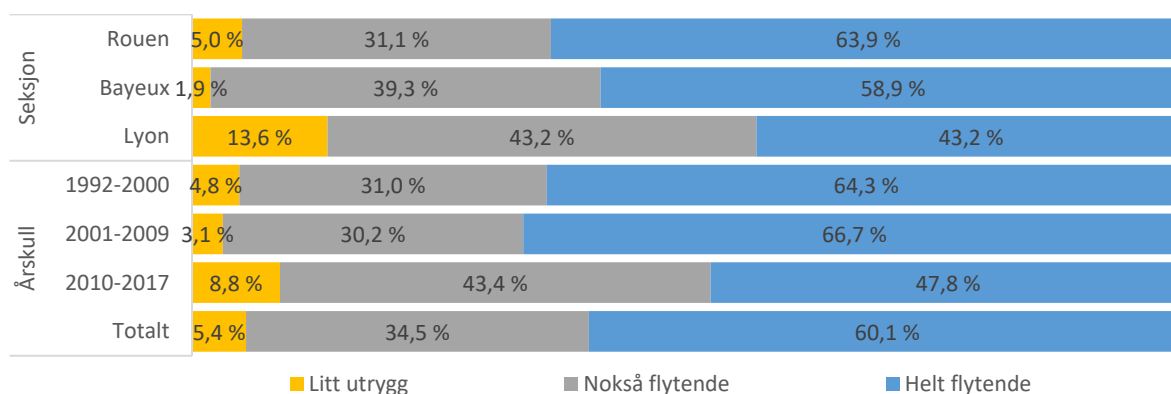
Selv om språkkunnskaper er det området der utbyttet har vært størst, varierer elevenes vurderinger av egne franskferdigheter ved avsluttet opphold. Figur 5.4. og 5.5. viser hvor godt elevene behersket fransk muntlig og skriftlig ved slutten av oppholdet. Generelt vurderes muntlige ferdigheter noe bedre enn de skriftlige. Samlet oppgir 60 prosent at de snakket fransk helt flytende ved slutten av oppholdet, mens 35 prosent opplevde at de snakket nokså flytende. For skriftlige ferdigheter er andelen hhv. 51 og 43 prosent. Bare 5 og 6 prosent opplevde fremdeles at de var utrygge på det franske språket ved endt opphold. Merk at dette inkluderer elever som ikke fullførte oppholdet i Frankrike. Hvis vi holder dem utenfor, er andelen som er utrygg på det franske språket rundt 3 prosent.

Vi merker oss at de tidlige årskullene (1992-2009) vurderer franskferdighetene sine som noe bedre enn de seneste årskullene, både muntlig og skriftlig. Rouen-elevne skiller seg også litt fra de andre seksjonene, ved å ha en mer positiv vurdering av egne språkferdigheter, både muntlig og skriftlig, sammenlignet med elever fra de andre skolene. Blant Lyon-elevne er det noe flere som opplevde at de var litt utrygge i fransk ved avsluttet opphold, enn ved de andre skolene.

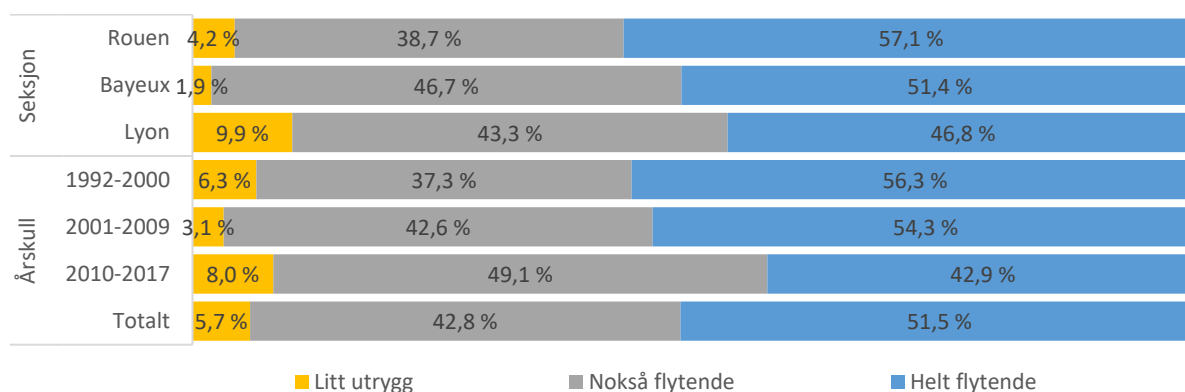
Graden av integrering i det franske miljøet, ser ut til å påvirke elevenes muligheter til å tilegne seg det franske språket i betydelig grad (eventuelt at bedre språkferdigheter øker sjansen for sosial integrering). Blant elevene som i «svært stor grad» fikk franske venner under oppholdet (78 elever), svarer hhv. 72 og 90 prosent at de var helt flytende skriftlig/muntlig i fransk mot slutten av oppholdet. Blant elevene som «i liten grad» fikk franske venner (68 elever), var tilsvarende andeler hhv. 28 og 25 prosent.

Det er uansett et lite mindretall som svarer at de var utrygge ved slutten av forholdet. Med andre ord har de alle fleste elevene hatt en eller annen form for språklig utbytte gjennom oppholdet.

Figur 5.4. Hvor godt behersket du fransk mot slutten av ditt opphold? Muntlig. Fordelt på årskullkategori og norskseksjon. N=368.

Figur 5.5. Hvor godt behersket du fransk mot slutten av ditt opphold? Skriftlig. Fordelt på årskullkategori og norskseksjon. N=367.

Språkkunnskapene har nok vært spesielt viktig for de respondentene som har tatt videre studier eller arbeid i Frankrike. I det følgende ser vi nærmere på hvor mange dette gjelder og hvilken betydning Lycée-erfaringen har hatt i denne sammenhengen. Vi ser også på respondentenes erfaringer med utenlandsopphold mer generelt.

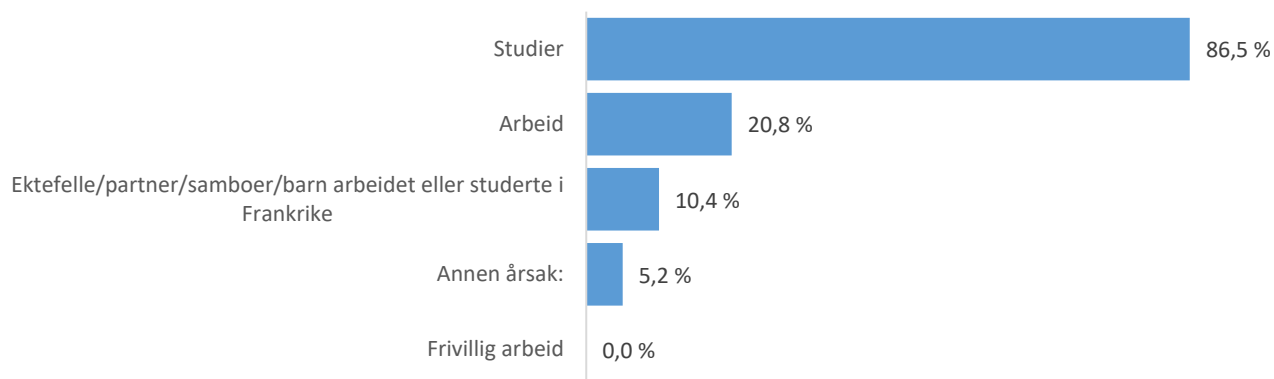
Senere utenlandserfaring

Utenlandserfaringer i løpet av videregående kan gi grobunn for utenlandsopphold også senere, som en del av studieløpet, i jobbsammenheng eller på andre måter. En undersøkelse blant tidligere utvekslings elever i Vg2 fra 2018 viste f.eks. at 70 prosent av respondentene hadde vært på lengre utenlandsopphold etter videregående skole (Høgestøl 2019). I kapittel 3 så vi at 15 prosent av respondentene bor utenlands den dag i dag, hvorav 6 prosent av dem i Frankrike eller et fransktalende land.

Undersøkelsen viser at en større andel, ca. 25 prosent, har bodd i Frankrike etter Lycée-oppholdet, som følge av studier, i forbindelse med arbeid eller av andre årsaker. Mens noen har bodd over kortere tid, har enkelte bodd der sammenhengende siden Lycée-perioden. For de fleste har oppholdet vært knyttet til studier (86 prosent), mens 21 prosent har bodd i Frankrike grunnet jobb. Figur 5.6. viser de viktigste årsakene til at de bosatte seg i Frankrike.

Figur 5.6. Hva var de viktigste årsakene til at du valgte å bo i Frankrike? N=96.

Andelen som har vært på utenlandsopphold samlet sett, enten det er i Frankrike eller andre land, er betydelig høyere. Samlet sett har nesten 80 prosent av respondentene hatt et utenlandsopphold etter videregående, slik tabell 5.1 viser. I årskullene 1992-2009 gjelder det nesten 90 prosent. At andelen er så pass mye lavere i de senere årskullene, reflekterer nok først og fremst at mange av dem er tidlig i utdannings- og karriereløpet sitt.

Tabell 5.1 Har du vært på utenlandsopphold etter videregående skole? Fordelt på årskullkategori

	Ja, i forbindelse med studiene ¹²	Ja, i forbindelse med arbeid	Ja, i forbindelse med frivillig arbeid	Ja, på annen måte	Nei	N
1992-2000	78 %	42 %	7 %	10 %	12 %	125
2001-2009	75 %	40 %	14 %	6 %	13 %	126
2010-2017	46 %	20 %	6 %	5 %	43 %	194
Totalt	68 %	35 %	9 %	7 %	22 %	355

De som har tatt utenlandsopphold i forbindelse med studiene, ble spurt hvor stor betydning skolegangen i Frankrike hadde for dette valget. 75 prosent oppgir at det har hatt stor eller svært stor betydning.

Tabell 5.2 – Botid i utlandet etter Vgs. Fordelt på årskullkategori.

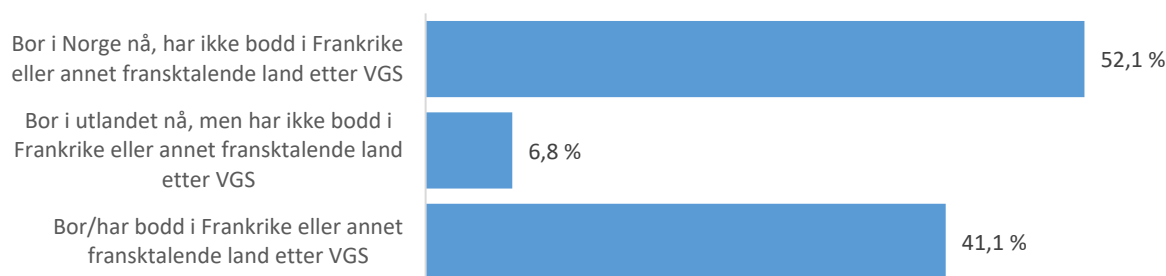
Årskull	Ikke utenlandsopphold	Under ett år	Ett år - To år	To år - Fem år	Mer enn 5 år	N
1992-2000	11 %	14 %	21 %	21 %	33 %	123
2001-2009	15 %	28 %	17 %	18 %	22 %	125
2010-2017	43 %	24 %	15 %	16 %	2 %	105
Totalt	22 %	22 %	18 %	18 %	20 %	353

Elever som hadde hatt opphold i utlandet ble bedt om å oppgi den samlede varigheten av oppholdet/oppholdene sine. I det tidligste årskullet er dybden på utlandserfaringen tydelig. En tredjedel oppgir å ha oppholdt seg i utlandet i mer enn 5 år etter videregående, og ytterligere 21 prosent har bodd i utlandet i mellom to og fem år.

¹² Merk at kun personer som innledningsvis oppgav at de for tiden studerte, eller at de hadde studert, ble stilt spørsmålet om utenlandsopphold i forbindelse med studiene. Derfor er N noe lavere i denne kategorien enn de øvrige.

I figur 5.7. har vi sammenstilt de ulike typene utenlandserfaringer – dvs. respondentenes bosted i dag og tidligere. I undersøkelsen kunne elevene oppgi om de hadde bodd i Frankrike eller et annet fransktalende land etter videregående. Som figuren viser, har 40 prosent av respondentene erfart å bo i et fransktalende land etter videregående – enten de bor der nå, eller har bodd der tidligere. Vi ser dessuten at det er svært få av de som bor i utlandet i dag, som *ikke* også har utenlandserfaring fra Frankrike eller andre fransktalende land etter skolegangen i Frankrike. Det tyder på at Lycée-elever er tilbøyelige til å velge fransktalende land for senere utenlandsopphold, enten det skyldes studier, jobb eller forhold i privatlivet.

Figur 5.7. Sammenstilte erfaringer med bosted i utlandet etter Vgs. N=365

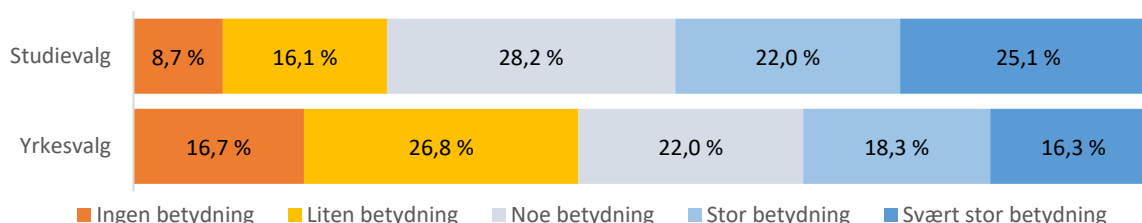
I neste del av kapitlet ser vi nærmere på hvordan Lycée-oppholdet har preget elevenes videre studier og arbeidsliv.

Betydning for studier og arbeid

I undersøkelsen stilte vi de tidligere elevene flere spørsmål om hvordan skolegangen i Frankrike har påvirket studie- og yrkesvalg, og hvor nyttig utenlandserfaringen oppleves å være for både studier og arbeidsliv.

Figur 5.8 viser hvilken betydning skolegangen har hatt for studievalg og yrkesvalg, overordnet sett. På forhånd kunne man vente at skolegangen ville ha mer å si for studievalg, siden det er det neste steget i utdanningsløpet, enn for yrkesvalg. Dette bekreftes også i undersøkelsen. 45 prosent oppgir at skolegangen i Frankrike har hatt stor eller svært stor betydning for hva de valgte å studere, mens 34 prosent oppgir det samme for yrkesvalg. Merk at spørsmålet om yrkesvalg kun har gått til respondenter som er i lønnet arbeid.

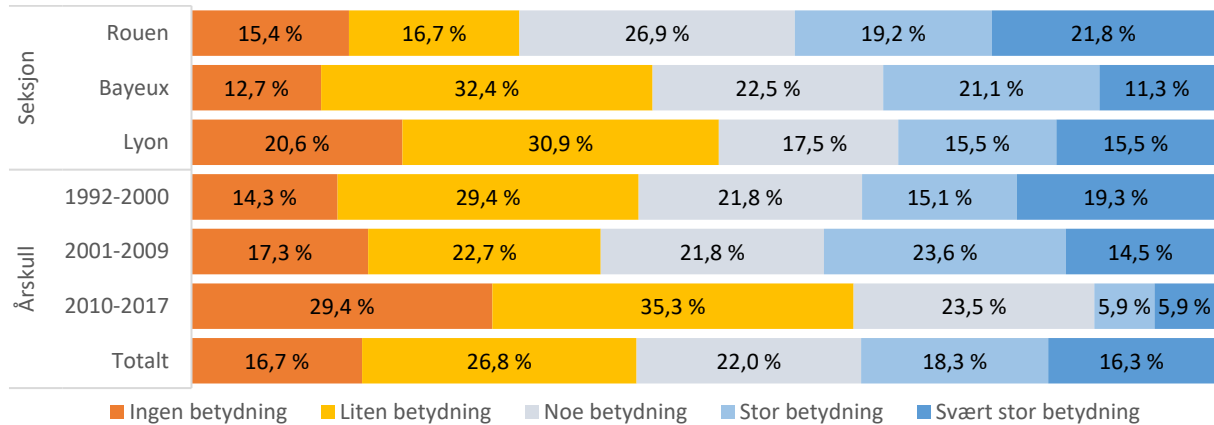
Figur 5.8. Hvilken betydning har skolegangen i Frankrike hatt for: N=355 (studievalg), 246 (yrkesvalg).

Når det gjelder betydningen for studievalg, er det relativt lite variasjon mellom ulike respondentgrupper, og vi gjengir derfor ikke detaljerte data her. Noe større variasjon finner vi i respondentenes vurderinger rundt yrkesvalg, slik vi ser av neste figur. Frankrikeoppholdet ser ut til å ha hatt mest å si for Rouen-elevenes yrkesvalg, mens det har hatt minst betydning for Lyon-eleven. Vi

ser at frankrikeoppholdet har mindre betydning for de senere årskullene (2010-2017), men her er det viktig å påpeke at forholdsvis få i denne gruppen faktisk er i yrkeslivet akkurat nå.

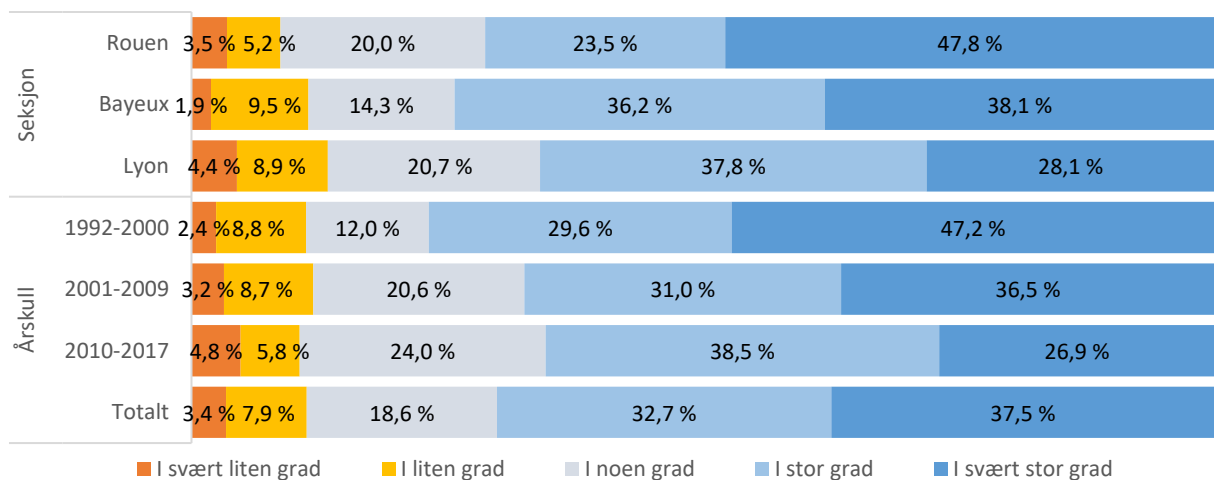
Figur 5.9. Hvilken betydning har frankrikeoppholdet hatt for yrkesvalget ditt? Fordelt på årskullkategori og norskseksjon. N=246.

Utbytte i studiene

Det kommer også tydelig fram av undersøkelsen at de fleste har hatt utbytte av skolegangen i Frankrike i gjennomføringen av studiene. 70 prosent svarer at erfaringen fra fransk skole i stor eller svært stor grad har vært nyttig i studiene. Figur 5.10. viser at vurderingene varierer noe mellom ulike respondentgrupper. For eksempel ser vi at elever fra Rouen-seksjonen i størst grad vurderer erfaringen som nyttig for studiene, mens Lyon-elevne i minst grad vurderer den som nyttig. Henholdsvis 48 prosent og 28 prosent svarer at erfaringen i svært stor grad har vært nyttig. Det er også en tydelig forskjell mellom årskullene, der de tidligste årskullene i betydelig større grad enn de seneste oppgir å ha hatt stort utbytte av skolegangen i studiene. En mulig forklaring på dette er nok at en stor andel i disse årskullene fremdeles er under utdanning, og dermed ennå ikke ser den fulle nytten av skolegangen i Frankrike.

Figur 5.10. I hvilken grad har erfaring fra fransk skole vært nyttig i studiene? Fordelt på årskullkategori og norskseksjon. N=355.

Respondentene fikk mulighet til å beskrive mer konkret på hvilken måte Lycée-erfaringen har vært nyttig i studiene. Det generelle inntrykket er at elevene gjennom oppholdet både har blitt styrket faglig, har tilegnet seg viktige arbeids- og metoderedskaper, og utviklet akademiske ferdigheter som har gitt dem et fortrinn i studiene. Skolehverdagen i Frankrike beskrives som preget av høyt arbeidspress, med en mer akademisk tilnærming til undervisningen, og mindre oppfølging fra skolens side, enn det som er vanlig i Norge. Selvstendighet, disiplin og gode studieteknikker har vært helt nødvendig for å håndtere store arbeidsmengder. I undersøkelsen går dette, sammen med høy arbeidskapasitet, igjen som noe av det viktigste elevene har tatt med seg fra Frankrike og inn i videre studieløp. Ettersom undervisningen i Frankrike ofte har form av forelesninger, er notatetknikk en helt spesifikk ferdighet som flere har hatt nytte av i videre studier. Under er noen illustrerende sitater:

Veldig gode arbeidsvaner, og vant med å takle høyt arbeidspress

Man blir vant til forelesningsmetode, god til å ta notater, sortere og strukturere kunnskap, og utvikler effektiv studieteknikk.

Det viktigste jeg har lært fra det franske skolesystemet er en metodisk tilnærming og viktigheten av å jobbe jevnt og trutt hele tiden. Selv om karakterene avhenger av kun en avgangseksamen nytter det ikke med skippertak i Frankrike.

Flere respondenter beskriver det faglige nivået i fransk videregående skole som svært høyt, og pensum som omfattende. De opplever derfor at de har vært bedre faglig rustet enn norske medstudenter i møte med studiehverdagen, og enkelte respondenter opplever at deler av studiepensum har delvis overlappet med fransk videregående. Real FAG trekkes særlig fram i denne sammenhengen. Følgende sitater kan tjene som eksempler:

Opplevde at jeg lå svært langt fremme i fagene matte, fysikk, kjemi. De to første årene [av studiene] var ren repetisjon.

Jeg føler nesten at lærte mer på 3 år på vgs i Frankrike enn det jeg gjorde i 11 år i det norske skolesystemet.

Selvstendighet, disiplin, balanse mellom skole og fritid, kjennskap til litt av det meste, faglig sterkere både i realfag men også i språk, historie, geografi osv. En totalpakke som i det hele tatt gjorde at jeg kom inn på et prestisjetungt studie.

Andre fremhever kunnskap om klassiske dannelsesfag, som filosofi, historie og litteratur, og disse fagenes betydning i å utvikle analytiske ferdigheter og skriveferdigheter. Generelt er trening i

strukturert problemløsning og i å skrive analytiske, drøftende tekster konkrete ferdigheter som mange trekker fram som svært nyttig, bl.a. i følgende sitat:

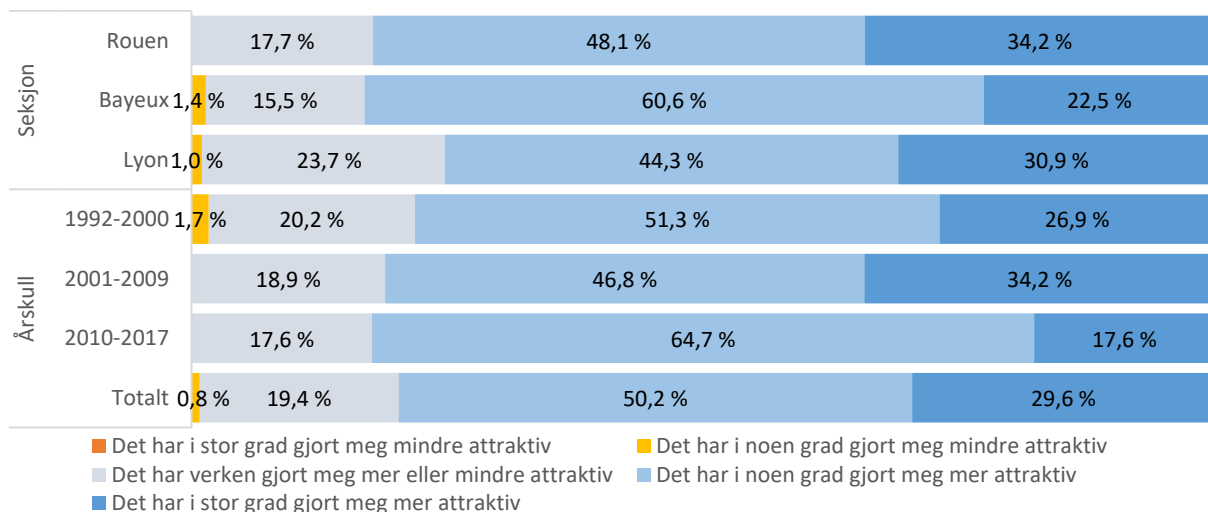
Jeg gikk litteraturlinjen [...]. Jeg vil si at vi lå så langt framme med tanke på nivået på [universitet i Norge], at alle de tre første årene på universitet fløt utrolig lett for min del hva gjaldt litteraturlinjen av studiet. Det er vel antagelig derfor jeg gjennom hele studietiden har kunnet studere to fulltidsstudier parallelt. Jeg vil særlig fremheve alt det jeg lærte i litteraturanalyse og dissertation [...]. Det vil si å analysere en tekst - eller et forhold - og deretter fremstille det retorisk. Dette er kunnskap som etter min erfaring ikke er til stede i norsk litteraturutdanning, verken på videregående eller universitetsnivå og det er den uten sammenligning største styrken ved å studere litteraturlinjen [i Frankrike] slik jeg gjorde. Dette forbereder deg utrolig godt til en hvilken som helst jobb i etterkant.

Andre typer utbytte som nevnes, er språkferdigheter og kultur- og samfunnsforståelse.

Utbytte i arbeidslivet

Frankrikeoppholdet har altså hatt stor betydning for Lycée-elevenes videre utdanningsløp. Figur 5.11. viser at oppholdet også påvirker hvordan respondentene opplever sin egen posisjon i arbeidsmarkedet. 30 prosent har inntrykk av at Frankrikeoppholdet i stor grad har gjort dem mer attraktive for arbeidsgivere, mens 50 prosent opplever at det i noen grad har gjort dem mer attraktiv. Vi ser også at det er noen variasjoner mellom de ulike seksjonene, der særlig Rouen-elevne opplever at Lycée-erfaringen har gjort dem mer attraktive.

Figur 5.11. Har du inntrykk av at frankrikeoppholdet har gjort deg mer eller mindre attraktiv for arbeidsgivere? Fordelt på årskullkategori og norskseksjon. N=247.

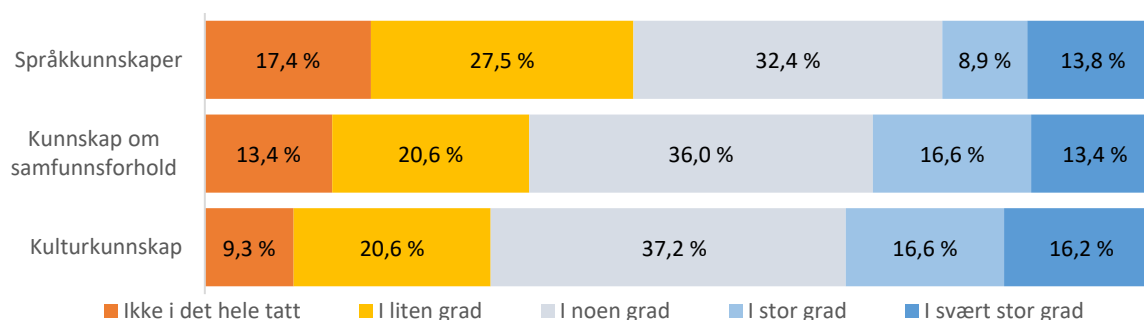

I de kvalitative svarene legger enkelte respondenter vekt på at erfaringen har vært viktig for dem i møte med arbeidslivet. En sier bl.a.:

Faglig sterk utdanning som ser bra ut på CVen, er en spesiell ting å gjøre som folk blir nysgjerrig på, sier også noe om deg som person at du valgte å gjøre det

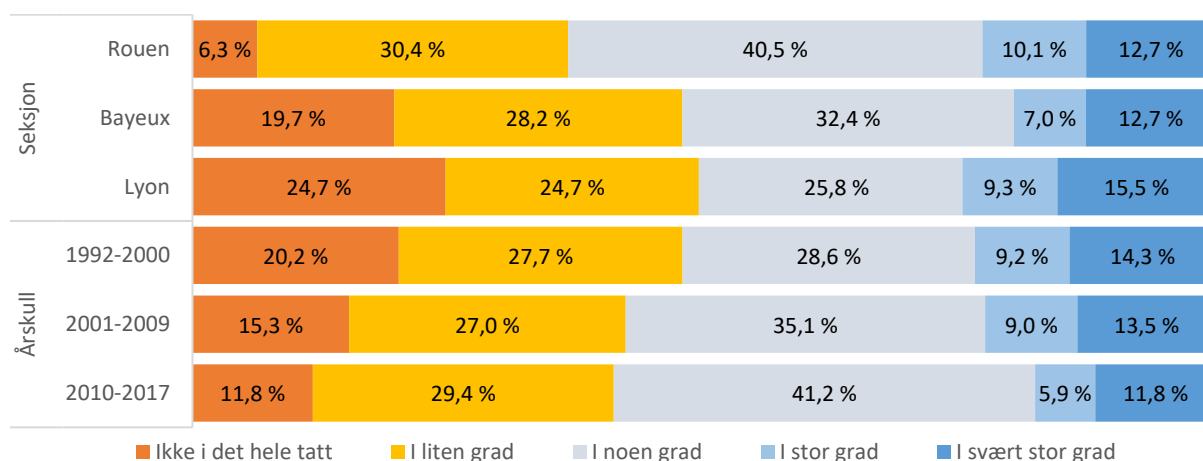
I undersøkelsen ble respondentene også spurt om de drar nytte av ulike typer kunnskap fra frankrikeoppholdet i jobben sin i dag: Språkkunnskaper, kunnskap om samfunnsforhold og kulturkunnskap. Samlet sett er det kulturkunnskap respondentene drar mest nytte av i sin nåværende jobb. En av tre oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av kulturkunnskapen de tilegnet seg gjennom frankrikeoppholdet. Til sammenligning oppgir ca. en av fire at de i stor eller svært stor grad har nytte av språkkunnskaper i sitt arbeid.

Figur 5.12. I hvilken grad får du nytte av kunnskap fra frankrikeoppholdet i jobben din i dag? N=247.

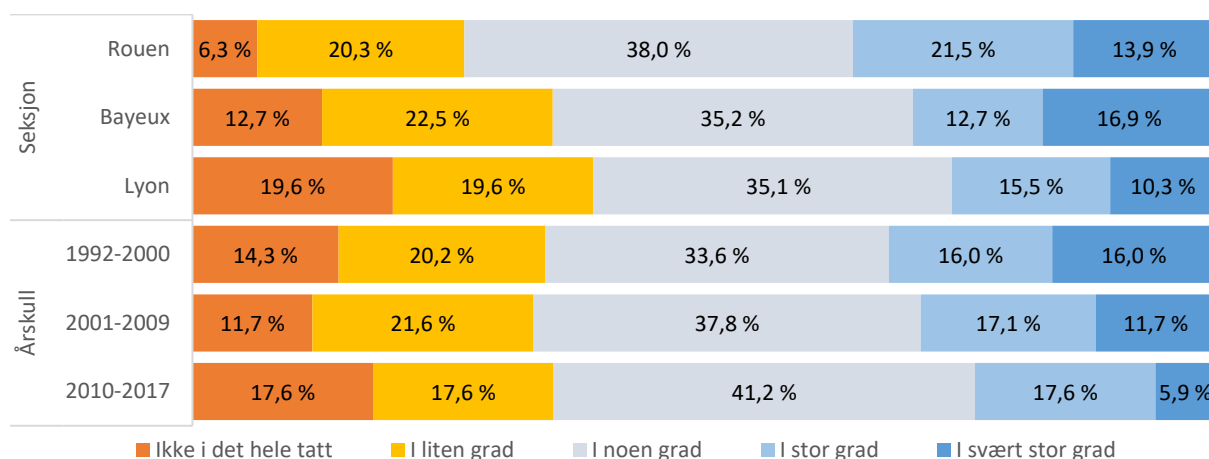

Vi ser også at det er visse forskjeller de ulike seksjonene på dette spørsmålet, slik figur 5.13. – 5.15. viser. For eksempel er andelen som opplever at de har nytte av de ulike typene kunnskap i sin nåværende jobb (i noen/stor/svært stor grad), gjennomgående størst blant Rouen-elevene, og minst blant Lyon-elevene.

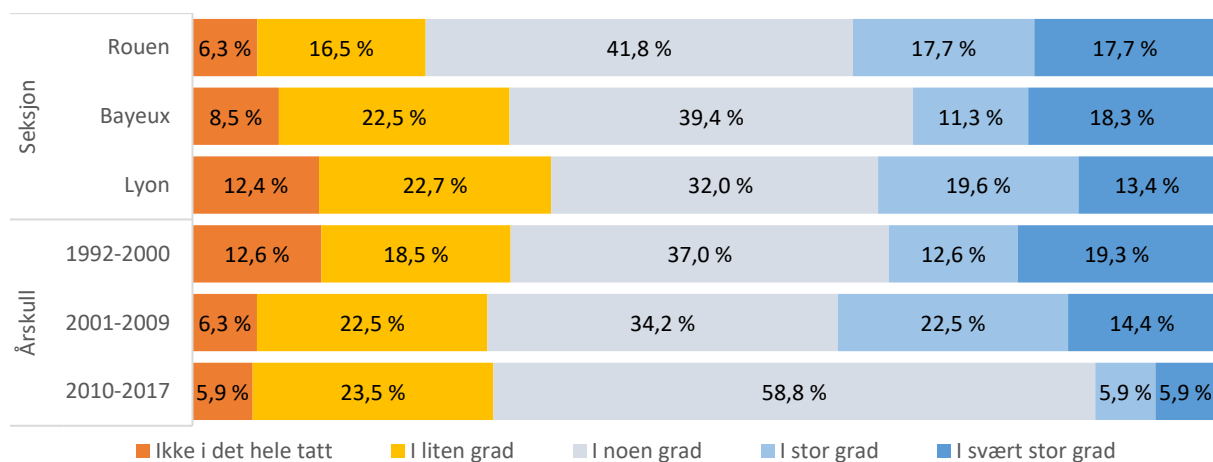
Figur 5.13. I hvilken grad får du nytte av språkkunnskap fra frankrikeoppholdet i jobben din i dag? Fordelt på årskullkategori og norskseksjon. N=247.

Figur 5.14. I hvilken grad får du nytte av kunnskap om samfunnsforhold fra frankrikeoppholdet i jobben din i dag? Fordelt på årskullkategori og norskseksjon. N=247.

Figur 5.15. I hvilken grad får du nytte av kulturkunnskap fra frankrikeoppholdet i jobben din i dag? Fordelt på årskullkategori og norskseksjon. N=247.

Som vi har sett tidligere i dette kapitlet, og gjennom rapporten for øvrig, har respondentene imidlertid tatt med seg en rekke andre erfaringer, kunnskaper og ferdigheter utover de tre vi har omtalt over, som også kan komme til nytte i en jobbsituasjon. Det kan handle om fagspesifikk kunnskap, sosiale ferdigheter og personlig utvikling. I de kvalitative svarene er det blant annet flere som trekker fram at oppholdet har gitt dem økt selvtillit og en følelse av mestring, samt en evne til å håndtere et høyt arbeidspress og stressede situasjoner. Dette er generelle egenskaper og ferdigheter som kommer godt med i arbeidslivet. Sitatene under illustrerer dette:

Det har løftet biologikunnskapene mine som har vært nyttig på studiet. Vant til å jobbe mye og jeg vet at jeg har god arbeidskapasitet. Å ha tatt fransk baccalauréat gir meg mye mot og tro på meg selv!

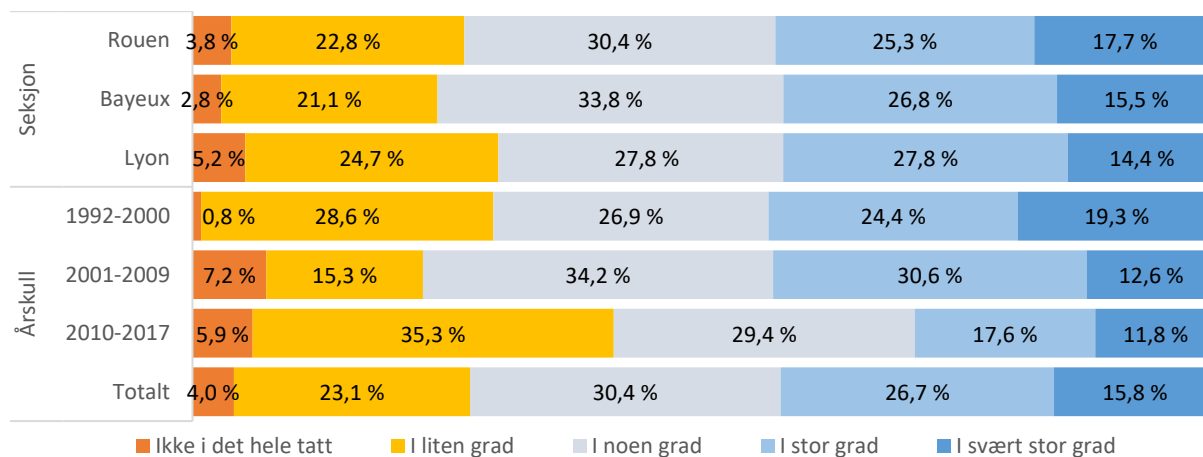
Man kommer ut av lycée med personlige erfaringer man ikke ville fått ellers (opplevelse av motgang, lange dager/mye slit for å lære seg fransk, ikke forstå noen ting, osv osv).

I mitt virke som lærer ser jeg hvor viktig det er å ha egne erfaringer med å gå på skole i utlandet og skulle tilpasse seg et annet språk, land og system i møte med folk som kommer hit

Undersøkelsen viser også at majoriteten av elevene mener oppholdet som helhet kommer til nytte i arbeidet de har i dag. Den antyder også at de helhetlige erfaringene fra oppholdet har større jobbmessig betydning for respondentene, enn både språk-, og samfunnskunnskap isolert sett. Figur 5.16. viser at ca. tre av fire tidligere lycée-elevene opplever at oppholdet som helhet kommer til nytte i arbeidet de har i dag, i noen, stor eller svært stor grad. Også her ser vi at de seneste årskullene (2010-2017) er noe mer tilbakeholdne. Mens 43 prosent i de tidligste kullene svarer at Frankrikeoppholdet som helhet kommer til nytte i jobben, svarer bare 30 prosent det samme blant de senere kullene. En mulig forklaring på dette kan være at disse respondentene er relativt tidlig i yrkeskarrieren sin, og ikke har rukket å komme i stillinger der de kan dra nytte av ferdigheter og kompetanse fra Frankrike-oppholdet.

Samlet sett ser vi også at respondentene opplever å ha mindre utbytte av oppholdet i arbeidslivet enn i studiene. I figur 5.10. så vi at til sammen 70 prosent vurderte at erfaringen fra fransk skole hadde vært nyttig eller svært nyttig i studiene.

Figur 5.16. Hvis du tenker på frankrikeoppholdet som helhet (faglig, sosialt, personlig): I hvilken grad kommer frankrikeoppholdet til nytte i jobben du har i dag? Fordelt på årskullkategori og norskseksjon. N=247.

Samlede erfaringer

Det generelle inntrykket fra undersøkelsen er at flertallet av elevene har hatt positive erfaringer fra Frankrike-oppholdet. Når respondentene blir bedt om å oppsummere oppholdet sitt, trekker de fleste fram at det har vært en unik og formativ erfaring som har styrket dem personlig, sosialt og faglig. For flere har frankrikeoppholdet møtt et behov for større faglige utfordringer, og for å utfolde seg både sosialt og akademisk, noe sitatene under illustrerer:

Å forlate et hjemsted hvor jeg ikke trivdes i det hele tatt, et skolesystem som jeg opplevde som fordømmende og understimulerende. Å bli tatt på alvor for første

gang, stilt (delvis) ansvarlig for meg selv. Å for første gang få lov til å styre betydelig over eget liv. Å få lære et nytt språk. Bli kjent med en ny kultur. Få venner for livet. (...)

Det ga med utrolig læringsrike år der jeg endelig fikk utfordret meg faglig og sosialt i større grad enn jeg ville fått i Norge.

Mange beskriver også de tette båndene de har fått til Frankrike og omtaler det som sitt «andre hjemland».

Samtidig er det verdt å ta innover seg de negative erfaringene som et mindretall av elevene har hatt, og som er reflektert i flere spørsmål gjennom rapporten. Det gjelder ikke minst den psykiske belastningen flere har kjent på under oppholdet, som følge av høyt skolepress eller utfordringer i det psykososiale miljøet. Skolegangen i Frankrike beskrives av mange respondenter som svært krevende, med et høyt arbeidspress og et mer prestasjonsorientert fokus enn i Norge. Selv om et flertall gir uttrykk for at dette har vært en styrke senere, er det også en del som opplevde at presset var for høyt. For noen elever er ambivalens gjerne det stikkordet som best oppsummerer oppholdet, slik sitatene under illustrerer:

Det har gitt meg språket, kulturen og kjærlighet til Frankrike, gode venner. Men det har også gitt meg en psykisk smell og jeg vil påstå lavere selvtillit enn jeg ville ha hatt om jeg hadde tatt videregående i Norge.

For meg har det gitt meg mine beste og nærmeste venner, men også vært den tøffeste tiden jeg har opplevd noen gang. Det var for mange både implisitte og eksplisitte krav og forventninger, og for lite støtte. Jeg har også gode minner, men selv mange år senere er disse overskygget av primært vonde følelser når jeg tenker tilbake. På den ene siden tenker jeg at jeg tar med meg verdifulle erfaringer, men jeg ville aldri opplevd tiden i Frankrike igjen.

Forslag til endringer

Til tross for at hovedinntrykket fra denne undersøkelsen er at ordningen representerer en unik mulighet for norske ungdommer, er det også tydelig at den krever mye av de som deltar, både faglig, mentalt og sosialt. Norske 15-16-åringer er nok i varierende grad rustet til å håndtere en slik erfaring. Så selv om det overordnede bildet må regnes som positivt, tyder undersøkelsen på at det kan være behov for å gå gjennom ordningen og vurdere tiltak som kan gjøre overgangen til fransk skole mindre sjokkartet og oppholdet i seg selv mer gjennomførbart for et bredt spekter av norske ungdommer.

Respondentene ble i undersøkelsen spurt om det er noe ved ordningen som burde vært annerledes. De peker på en rekke forslag til forbedringer. Det må imidlertid tas høyde for at mange respondenter baserer svarene sine på ordningen slik den var på deres tid, og at det kan ha skjedd endringer siden

den gang som de ikke kjenner til. Vi har derfor konsentrert oss om tilbakemeldinger fra de seneste årskullene, med mindre annet er nevnt spesifikt i teksten.

Det mest fremtredende er behovet for bedre psykososial oppfølging under oppholdet. Som vi har sett, har enkelte elever opplevd utfordringer enten med egen psykiske helse, eller med det psykososiale miljøet mer generelt. Ikke alle opplever at det har blitt håndtert på en tilfredsstillende måte. Flere respondenter ser derfor behovet for tilgang på profesjonell psykisk helsehjelp, gjennom en psykolog e.l. tilknyttet ordningen, og enkelte foreslår at psykisk helse blir en faktor i opptaksprosessen. Utsagnet under er beskrivende:

Det er så mange belastningsfaktorer som over tid tærer på den psykiske helsen til ungdommene. Ut fra egen erfaring er psykiske lidelser sterkt overrepresentert blant de som går denne utdanningen, fortrinnsvis depresjon og spiseforstyrrelser. (...) Har man en iboende sårbarhet for psykiske lidelser vil de sannsynligvis utløses gjennom disse tre årene. Vi hadde ikke tilgang til noen skolehelsetjeneste eller noen som noensinne tematiserte dette med oss. Vi hadde trengt en profesjonell helsearbeider å henvende oss til, her kom seksjonsleder til kort. En psykolog tilknyttet seksjonen som ungdommene og kanskje også foreldrene kan kontakte ved behov er STRENGT nødvendig.

Seksjonsleder spiller også en viktig rolle i denne sammenhengen, og tettere oppfølging av elevene fra seksjonsleder etterspørres, f.eks. i form av hyppigere oppfølgingssamtaler med elevene. I tillegg til tettere psykososial oppfølging, etterspør noen respondenter også mer bistand til praktiske oppgaver og mer informasjon, særlig i forbindelse med overgang til egen leilighet.

Gitt at flere respondenter har hatt negative erfaringer med sine seksjonsledere, kan det være behov både for en tydelig rolleavklaring, og eventuelt for å se nærmere på prosessen med å rekruttere seksjonsledere, for å sikre at de som velges innehar de kvalifikasjonene, personlige egenskapene og den motivasjonen som kreves for å fylle de vidt ulike rollene som denne stillingen innebærer på en best mulig måte. Dette er poenger som også respondenter fremmer i sine forslag til endringer av ordningen. Det nevnes også muligheten for å etablere mer formaliserte oppfølgings- og tilbakemeldingsrutiner, mellom seksjonsleder og elever og mellom Diku og hhv. elever og seksjonsledere, slik sitatene under viser:

«jeg [tror] det ville gagnet alle om det ble dannet et tilbakemeldingssystem mellom organisasjonen [Diku] og elevene. Dette vil være en mulighet for organisasjonen å snakke direkte med elevene om hvordan de faktisk har det. En form for elevråd vil gi elevene mulighet til å gi tilbakemelding til seksjonsleder, uten at seksjonslederen vil føle seg angrepet.

(...) bedre kommunikasjon mellom ledelse og elever, bedre monitorering av arbeidet til seksjonsleder og større interesse for å bedre dette dersom seksjonsleder ikke gjør jobben sin.

I tillegg kunne det vært fint med litt mer personlig oppfølging i forhold til trivsel, ettersom det ikke er alt man er komfortabel med å snakke med seksjonsleder om. Dette kunne man for eksempel gjort med en skriftlig undersøkelse eller noe lignende.

Videre kan det være grunn til å se nærmere på boforholdene i ordningen, især når det gjelder internat og vertsfamilie-ordningene der det er en uttalt misnøye. På spørsmål om mulige endringer, er det flere som tar til orde for at ordningen med vertsfamilier bør gjennomgås, både med tanke på organisering, samt styrket kvalitetssikring og oppfølging av vertsfamiliene. Det er bl.a. et par respondenter som opplevde det utfordrende å ha flere vertsfamilier å forholde seg til. Vi finner også flere eksempler på elever som har hatt uheldige erfaringer med vertsfamilien sin, uten at de opplevde at det ble tatt tilstrekkelig på alvor. Lavere terskel for å bytte vertsfamilie kunne gjort situasjonen lettere. På den annen side kan det å bo hos vertsfamilie ha stor betydning for språkutviklingen, slik en respondent fremhever – forutsatt at familien snakker fransk (ikke alle har hatt familier med fransk som «hjemmespråk»). Kanskje kunne mer fleksibilitet og frivillighet i ordningen, der elevene i større grad kan velge om, og hvor mye, man vil bo i vertsfamilie, være en mulighet.

En annen tilbakemelding som går hyppig igjen, er et ønske om at ordningen i større grad legger vekt på å hjelpe ungdommene til å bli integrert i det franske skole- og lokalmiljøet. Vi har tidligere i rapporten sett at dette kan være krevende, blant annet fordi tilhørigheten til norskseksjonen er så sterk. Et forslag som fremmes av flere elever, er å spre de norske elevene over flere klasser ved den franske skolen, dersom det lar seg gjøre. Andre forslag er fadderordning og bli-kjent-kvelder med franske elever og en fransk seksjonsleder i tillegg til den norske. En respondent foreslår også at det informeres tydeligere i forkurset, og sier følgende:

Jeg synes det burde bli enda mer fokus på integreringen. Vi fikk høre på forkurset at det var relativt lett å få seg franske venner, og jeg ble helt sjokkert da jeg i seconde la merke til at nesten hele seksjonen satt inne på "norskrommet" i hvert friminutt. Jeg måtte jobbe veldig hardt for å få et fransk miljø, og dette kom ikke godt frem på forkurset.

Mer informasjon om og støtte til å drive med fritidsaktiviteter nevnes som andre muligheter. Vi har sett i kapittel 4 at fritidstilbud er den delen av skoletilbudet som vurderes mest negativt.

Behovet for oppfølging, både psykososial, praktisk og når det gjelder integrering, vil naturlig nok variere mellom elever, men det kan også variere mellom ulike seksjoner. Det kan være behov for annen tilrettelegging i en storby som Lyon enn i en småby som Bayeux. Vi har f.eks. sett at elever i Lyon – og Rouen – har opplevd noe større utfordringer med å bli integrert i andre sosiale arenaer, enn elever i Bayeux. Samtidig kan et opphold i en storby som Lyon reise andre behov med tanke på sikkerhet.

Et annet behov som fremmes av flere, er bedret finansiering, primært i form av stipend, for å sikre et likeverdig og bredt tilbud til alle uavhengig av foreldreøkonomi. Det trekkes frem av elever på tvers av seksjoner, men elever fra Lyon påpeker at det bør tas hensyn til at husleien kan være dyrere der enn i de andre byene. Finansieringen bør også ta hensyn til økninger i valutakurs, mener enkelte.

Av andre forhold som trekkes frem av enkelte i de seneste årskullene, er behovet for mer veiledning og informasjon om studie- og karrieremuligheter ved retur til Norge, styrket norskpensum med tanke på videre utdanning i Norge, og økt vektlegging av psykososiale faktorer i rekrutteringsrunden – hvordan fungerer man for eksempel i en gruppe? Betydningen av økt og bred rekruttering vektlegges også av respondenter på tvers av årskull, både ut fra likeverdighetshensyn, og ut fra et ønske om å sikre en best mulig sammensetning av søkere, faglig, sosialt og personlig.

Direktoratet for
internasjonalisering
og kvalitetsutvikling
i høyere utdanning

+47 55 30 38 00 | post@diku.no | diku.no